

Torsdagen den
2 juni 1977

Torsdagen den 2 juni

Kl. 20.00

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1 Den ekonomiska politiken m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1976/77:30 och skatteutskottets betänkande 1976/77:53.

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! Den borgerliga regeringen har nu – jag höll på att säga fungerat, men det vore ett något förskönande omdöme – suttit i trekvarts år. Under den tiden har vi fått se en politisk och ekonomisk utveckling som har varit till lönearbetarnas nackdel. Vi har fått se en politisk utveckling av dubbelmoral, hymlanden och löftesbrott. Vi har fått se en ekonomisk utveckling som inte bara hotat utan redan börjat att försämra levnadsförhållandena för stora grupper i samhället. Kort sagt, vi har fått se en kampregering mot den svenska arbetarrörelsen i aktion.

De borgerliga partierna har sagt, när de mött de ekonomiska problemen, att de fått ett arv från den tidigare regeringen. Men vad den borgerliga regeringen fått ta över är inte i huvudsak frukterna av någon regeringspolitik. De borgerliga har satt sig i regeringsställning för det kapitalistiska system som man från borgerligt håll alltid har höjt till skyarna. De har fått ta över frukterna av underlåtenheten att angripa storfinsansens och spekulanternas maktställning över ekonomin. De har fått ta över frukterna av en ekonomisk politik, där de själva beträffande huvuddragen varit pådrivande och ense.

Men den nya regeringen ger denna kapitalism än friare tyglar. Den låter storfinsansen än mer otyglat styra den ekonomiska utvecklingen än vad fallet var med den förra regeringen. Resultatet har heller inte låtit vänta på sig. Kristendenserna i ekonomin fördjupas. Bördorna på de arbetande växer. I de borgerligas filosofi uppstår aldrig någon annan tanke än att de som arbetar bär skulden för kristendenserna, och de skall också betala detta med sänkt levnadsstandard, med arbetslöshet eller ökad arbetshets – i de fall de inte mister sina arbeten.

Kapitalet skall hållas helt skadeslöst. Det är kapitalägarnas spekulation, det är deras bristande framsynthet i investeringspolitiken, det är deras prisuppskörtningsspolitik – både i fråga om priserna här hemma och på svensk export – och det är deras kapitalexport som utgör grundorsakerna till den kapitalistiska krisen. Men kapitalägarna erhåller bistånd till ökad maktkoncentration och ökade bidrag till mera profiter. De som arbetar

Torsdagen den
2 juni 1977

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

däremot, de som sliter ihop nyttigheter och svarar för tjänsterna, får stå vid skampålen i de borgerligas politik.

Herr Bohman kallade tidigare i dag vår antiinflationsskampanj för famöst tal: lönerna upp och priserna ner. Ja, nu betyder ju *famös* på vanlig svenska *berömd* eller *välkänd*, så i det fallet får jag väl tacka herr Bohman för omdömet. Vad herr Bohman däremot blivit berömd för är ju det rakt motsatta: priserna upp och lönerna ner. Det har blivit den borgerliga regeringens märke, eller signatur, och där har herr Bohman och Arbetsgivareföreningen spelat en framträdande roll.

I går var det den stora prishöjardagen. Momsen höjdes med nära 3 %, prisstoppet avvecklades och priserna sköt i höjden. I valrörelsen lovade de borgerliga partierna kamp mot inflationen. Nu upplever vi i stället den starkaste inflationstakten under efterkrigstiden. Dagligvarorna har redan blivit mer än 10 % dyrare sedan de borgerliga fick regeringsmakten.

Den socialdemokratiska regeringen drev på sin tid inflationspolitik. Den stödde företagen med gåvor, den understödde kapitalkoncentrationen, den underlät att vidta åtgärder mot monopolprissättning, den vägrade att begränsa kapitalexporten och den införde och höjde momsen gång efter annan. Men de borgerliga partierna bedriver en än värre inflationspolitik. De ökar subventionerna och gåvorna åt bolagen. De partier som i valrörelsen så mångordigt sade sig vara mot såväl privat som statlig maktkoncentration har i regeringsställning bidragit till ökningen av storfinansens makt. De upptäcker inget maktpolitiskt oroande i samgåendet mellan Volvo och SAAB, och de vill hjälpa storfinansens genom att förstatliga Datasabaabs förluster.

Den borgerliga regeringen bidrar själv aktivare än någonsin den socialdemokratiska gjorde till prisstegringarna. Den borgerliga regeringen devalverade, vilket fick direkt prishöjande effekt – detta för att stärka exportföretagens vinster. Den har nu drivit fram en momshöjning. Den höjer priserna på receptbelagda läkemedel. Den släpper efter det prisstopp på baslivsmedel som varit i kraft i ett par år. Den enda vara vars pris borgarregeringen försöker hålla nere är arbetskraften. De arbetandes löner får av de borgerliga partierna skulden för det ekonomiska läget. Och i avtalsrörelsen ställde regeringen helhjärtat upp på Arbetsgivareföreningens sida. Regeringen såg till att de arbetandes reallöneförsämringar blev verklighet genom att lansera sitt s. k. åtstramningspaket redan innan avtalen var träffade, och förbättringen av kapitalets vinster har man också försökt garantera genom ökade bidrag, skattelättnader och devalveringen.

Vi kan naturligtvis inte lasta den borgerliga regeringen för att inte de fackliga organisationerna i tid mobiliserade sina medlemmar till strid mot varje reallönesänkning utan i stället gick på resonemanget om att en minskning av reallönerna var oundviklig. Men vi kan anklaga den borgerliga regeringen för att den redan innan avtalen var träffade medverkade till att reallönesänkningen skulle bli ett faktum, att den redan före avtalsuppgörelsen garanterade en standardsänkning åt de arbetande. En standardsänkning om 5 % bedöms nu som sannolik för majoriteten

av löntagarna. Men samma löntagare kommer att öka produktionen; de kommer att öka bruttonationalprodukten, om än bara med 1 %. Men detta betyder samtidigt att en inkomstfördelning kommer att äga rum till kapitalisternas fördel.

De borgerliga för resonemanget att man måste sänka levnadsstandarden för att rädda sysselsättningen. Detta är ett falskt argument. En sänkt konsumtion för de arbetande drabbar de företag som producerar för denna konsumtion. Dessa företag kommer att få sysselsättningsproblem. Vad regeringen vill dölja med detta är att den vill säkra större vinster åt exportindustrins ägare, vilka tillhör storfinansen. Men vad använder exportindustrin ökade profiter till? Det finns inget som säger att de kommer att använda dem till förbättrad sysselsättning. De måste vidta rationaliseringar, vilka kan leda till minskningar i sysselsättning. Och framför allt: det är de stora exportföretagen som svarar för merparten av den svenska kapitalexporten. De ansvarar för att de modernaste producerande anläggningarna förläggs i utlandet. Mera profiter för exportföretagen kommer att betyda ökad kapitalexport.

Regeringens sysselsättningsargument är ett försök att föra det svenska folket bakom ljuset. Den vill säga till folket att det för sitt eget bästa skall avstå till storfinansen. Men detta är ju lögn. Storfinansens väl är inte folkets väl. Storföretagens profiter, kapitalägarnas vinster, används inte till de arbetande – men de arbetande får slita ihop dessa vinster. Skall folkets majoritet få bättre villkor, då måste storfinansens makt beskäras. Då får det bli ett slut på detta system, där företagets jakt efter ökade vinster får bestämma villkoren för folkets arbete och liv.

Herr talman! Vi ser dagligen hur det kapitalistiska systemets kristendenser griper kring sig. Prisuppskörtningen ökar. Levnadsstandarden sänks för stora grupper. Den ekonomiska tillväxttakten avtar. Arbetslösheten eller undersysselsättningen ökar, och hela orters ekonomiska existens hotas. Rovdriften med våra naturtillgångar antyder svåra problem i framtiden.

Intör detta står regeringen egentligen maktlös, därför att dess ekonomiska politik går ut på att det kapitalistiska systemet skall ha sin gång. Regeringen vill bara att det skall ha sin gång under så stort välbehag som möjligt för kapitalägarna. Därför ökar de borgerliga partierna bidragen till bolagen samtidigt som villkoren för landets gamla försämrar. Därför ökar man de militära rustningarna och uttalar utfästelser om kommande rustningsbeställningar åt krigsindustrin. Därför försöker man underlätta kapitalexport och ökad maktkoncentration för kapitalägarna, medan man angriper de arbetandes levnadsnivå. Sådan ser den borgerliga regeringens grundinställning och politik ut.

De ekonomiska problem som den svenska kapitalismen har har ju inte uppstått hux flux under den borgerliga regeringens tid. Det är en mera långsiktig sjuka. Kristendenserna växte fram och var tydliga redan under den socialdemokratiska regeringsperioden. Vi hade redan då växande sysselsättningsproblem, accelererande inflation, regional obalans,

Torsdagen den
2 juni 1977

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

hot mot levnadsstandarden, stigande kapitalexport, växande statsskuld och dålig balans i landets utrikes ekonomiska förbindelser. Den socialdemokratiska politiken angrep inte dessa kristendenser på ett framgångsrikt sätt. Den gick mest ut på att mildra kristendensernas verkningar men den ville aldrig se och kunde därför aldrig angripa kristendensernas orsaker. De borgerliga partierna försökte knappt ens mildra kristendensernas verkningar för de arbetande.

Detta betyder enligt vår mening att det krävs en ny och annorlunda ekonomisk politik för att krisen skall kunna bemötas. Det går inte med den borgerliga politiken. Det har vi nu sett allt tydligare. Den har snart komprometterat sig själv så mycket att det måste vara svårt t. o. m. med den borgerliga dominansen över massmedia att dölja de faktiska förhållandena.

Men det går heller inte med en återgång till den politik som fördes före valet 1976. Även om den inte var lika inkompetent som den borgerliga politiken och även om den inte vilade på en asocial grundinställning, så var det en politik som inte vidtog några åtgärder som på sikt kunde ha mildrat krisen eller undergrävt dess orsaker.

Därför framstår behovet av en ny ekonomisk politik nu allt klarare. Det kan inte få fortsätta på det gamla sättet. Det måste bli slut på kapitalägarnas spel med människors arbete och trygghet. Människorna kräver arbete. De kräver att deras arbetsinsatser inte skall belönas med försämrade levnadsförhållanden. Människorna i Norrbotten vill inte ha tillbaka den brutala flyttlasspolitiken, vars gamla vapendragare nu åter aktiveras och dammas av.

Samhällsutvecklingen kräver en ekonomi som styrs planmässigt. Den kräver att ekonomin styrs efter folkets behov och inte efter mäktiga kapitalgruppers profitintressen. Den kräver att landets tillgångar samordnas, den kräver att slöseriet upphör. Allt detta kräver ett slut på kapitalismen. De politiska maktförhållandena i dag möjliggör inte detta. Därför måste vi ställa begränsade krav nu, men krav vilkas genomförande stärker folkflertalet och är ett stöd för kampen för den socialistiska planhushållningen, som är en nödvändighet för att landet skall befrias från kapitalets rovdrift och kriser.

Den yttre obalansen skall inte angripas med devalvering som regeringen gör. Då blir det de arbetande som får betala den obalans kapitalets spekulation givit upphov till. Vänsterpartiet kommunisterna kräver därför i stället en importskatt på lyxvaror. Vi kräver en skärpt restriktivitet mot kapitalexport och stopp för industriflyttningen. Detta är krav som kan rätta till den yttre obalansen.

Sådana effekter får också en verklig kamp mot inflationen. Mot inflationen måste ett verkligt prisstopp på alla dagligvaror införas. En skärpt antimonopolistisk lagstiftning är nödvändig. Ett effektivt hyresstopp och övergång till lågräntepolitik kan bli första steg i en politik som driver ner höghyrorna. Ta bort momsens på maten – det är en fördelningspolitisk, skattepolitisk och prispolitisk åtgärd som gynnar flertalet. Allt detta är

antiinflationpolitik i verklig mening. Det är handling i stället för ord. Och det är handlingar som stärker och förbättrar de arbetandes ekonomiska villkor.

Det fordras också en annan sysselsättningspolitik. Trots att det största regeringspartiet fiskade röster på parollen om 400 000 nya jobb bedriver ju regeringen ingen sysselsättningskapande politik alls. Regeringen bedriver en politik som går ut på att dölja sysselsättningsproblemen. Men några nya jobb att tala om skapar den inte. Den förlitar sig helt på kapitalismen. Men såsom näringslivet utvecklas i Sverige f. n. skapas inga nya jobb och kommer inte heller att skapas några. Och då måste regering och riksdag gripa in. Då måste staten ta sitt ansvar. Då måste vi föra en politik som angriper kapitalägarnas vanstyre av ekonomin. Då måste det föras en politik som aktivt skapar nya jobb.

Det jag säger här, säger jag inte för att lära centerpartiet att förverkliga sina vallöften. Centern menade säkert lika litet med löftet om att skapa 400 000 nya jobb som partiet menade med talet om att stoppa kärnkraften. Men de åtgärder vi riktar uppmärksamheten på är nödvändiga för en progressiv politik. Då är det nödvändigt att staten vidtar direkta ingrepp i ekonomin och försöker kontrollera kapitalströmmarna, att AP-fonderna mobiliseras för att bygga statliga industrier under lönearbetarnas kontroll, att storvarven och stålindustrin förstatligas. Då är det nödvändigt att man utarbetar ett program för att få ett slut på arbetshetsen och att man förkortar arbetstiden, med full lönekomensation. Detta är åtgärder som kan ge nya jobb, som kan värna sysselsättningen, som förhindrar arbetslöshet, arbetshets och flyttlasspolitik.

Herr talman! Den svenska ekonomin är inte isolerad. Vi ingår i en världsekonomi. Halva jordens befolkning lever fortfarande i social misär, i undernäring och svält. Ansvar för detta vilar tungt på de imperialistiska staterna, på de forna kolonialmakterna, på de multinationella bolagen.

Svensk storförfinans deltar i den internationella utplundringen. Dess regering driver nu in den svenska staten i ett allt intimare samarbete med de ledande imperialistiska nationerna. I går kväll drev regeringen igenom att Sverige skall ansöka om medlemskap i IDB – den "Imperialistiska Dominansens Bevarare" i Latinamerika. I kväll eller i morgon kommer regeringen att driva igenom ytterligare svenska medel till Världsbanken, vars utvecklings- och folkfientliga roll det finns ett digert material om. Så handlar storkapitalets regering.

Regeringen värnar om de stora kapitalägarnas frihet. Den värnar om det system där Wallenbergarnas, Saléns, Bonniers eller Walls lust att investera styr arbete och liv för hundratusentals människor och en produktion som än fler för sin försörjning är beroende av. Men har vi råd med spekulatörernas frihet när jordens folk lider nöd? Har vi råd med det kapitalistiska slöseriet när våra medmänniskor svälter? Har vi råd med profitjägarnas system när de skapar arbetslöshet? Har vi råd med dem när de inriktar produktionen på militära förintelsemedel och lyx-

produktion samtidigt som barn dör av undernäring?

Nej, världens folk har inte råd med ett sådant ekonomiskt system. Världens folk har inte råd med storfinansens ekonomiska och politiska oansvarighet och den politiska omoral försvararna av detta system uppvisat här och utomlands. Världens folk är värda ett liv utan fattigdom – ett liv i solidaritet, fred och vänskap. Det kan bara nås genom att det kapitalistiska systemet störtas. Det kan bara nås genom en planerad hushållning med världens tillgångar, och det kan bara nås genom en socialistisk politik. Det är, herr talman, med detta perspektiv vi komminister arbetar.

Herr statsministern FÄLLDIN:

Herr talman! Herr Werner ställde tidigare i dag en direkt fråga beträffande debattordningen. Jag vill påminna herr Werner om att det inte är vi på statsrådsidan som har brutit den gamla ordningen med en sammanhållen partiledarrunda.

Han tog också upp frågan om situationen i Norrbotten. Får jag då påminna herr Werner om att denna regering verkligen inte har varit passiv när det gällt att trygga och bygga ut sysselsättningen i Norrbotten. Vi har anslagit 1 800 milj. kr. för att rädda NJA åt framtiden, men det kommer säkert att krävas ytterligare insatser. Vi har tillsatt Norrbottendelegationen som har fått ett betydande mandat. I dag har regeringen beslutat om en rad åtgärder som skall ge nya arbeten i Norrbotten.

Herr Werner kritiserar regeringen för att vi gav besked om åtstramningsåtgärderna och meddelade dem medan förhandlingarna pågick. Det var en hederlig väg, herr Werner. Om det beskedet hade kommit efter avtalsrörelsen och vi hade försökt leka kurragömma med parterna på arbetsmarknaden, hade det funnits skäl till kritik på den grunden.

Herr Werners anförande i övrigt karakteriserades av att han talade för ett ekonomiskt system, som en förkrossande majoritet av svenska folket har sagt att man inte vill ha. Därför skall jag inte ta upp en diskussion i det avseendet. Jag hänvisar till vad jag tidigare har sagt i debatten om vaktsländet om de svaga i samhället – de gamla, barnfamiljerna, de sjuka – vaktsländet om sysselsättningen. Det är det som präglar denna regerings politik.

Herr WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Diskussionen om debattordningen skall jag inte fortsätta. Men ingen kan ändå komma ifrån att ni tre på statsrådsbänken – Fälldin, Bohman och Ahlmark – genom det sätt på vilket ni uppträtt här i dag har medverkat till att skapa en dålig debattordning. Jag tror fortfarande att det finns anledning för er att i lugn och ro tänka över om detta är den debattordning vi skall ha i fortsättningen. Den frågan kan vi diskutera i annat sammanhang, men jag tror inte att det är riktigt att, som statsministern gör, skylla på de socialdemokratiska ledamöterna. Ni hade kunnat hyfsa denna debatt genom att uppträda på ett annat sätt än ni

har gjort.

Statsministern tycker att det var hederligt att redovisa åtstrammingspolitiken före avtalsrörelsen. Det är möjligt att det var hederligt i den meningen att ekonomiministern banade väg för Arbetsgivareföreningens provocerande inledning av den här avtalsrörelsen, när han hotade löntagarna med höjd moms och andra åtgärder om de inte visade återhållsamhet. Det går inte att komma ifrån att Arbetsgivareföreningens framgång i den här avtalsrörelsen har underlättats av de utspel och uttalanden som framför allt ekonomiministern gjorde före och i början av avtalsrörelsen.

Frågan om Norrbotten har aktualiserats av vad som har hänt under de senaste veckorna. Det är uttalandena från ledningen för Statsföretag som inger oro. Jag har ställt frågan, om flyttlasspolitiken åter skall sättas i system för Norrbottens invånare. Man börjar redan på arbetsförmedlingarna i länet göra reklam för hur förmånligt det är att flytta söderut. Regeringens insats hittills för sysselsättningen i Norrbotten har inskränkt sig till skrotningen av NJA. Ingen kan väl vara förvånad över att norrbottningarna i dag känner otrygghet inför framtiden.

Visst har ni tillsatt Norrbottendelegationen, men den utgör ingen garanti för att inte flyttlasspolitiken åter blir verklighet! De frågor som jag, men framför allt tusentals norrbottningar, vill ha svar på är: Vilken politik skall regeringen föra? Vilka planer har regeringen för att åstadkomma flera arbetstillfällen i Norrbotten? Hur skall regeringen göra för att minska arbetslösheten bland Norrbottens kvinnor? Skall sysselsättningsproblemen i Norrbotten på nytt lösas med folkvandring söderut?

Jag frågade – och den frågan var, tyckte jag, ganska rak: Är Per Skölds och Bertil Olssons propåer representativa för regeringens syn på Statsföretags verksamhet? Hur många nya jobb ger denna nya syn norrbottningarna? Jag tycker att statsministern eller någon annan representant för regeringen skall svara på den frågan i stället för att krypa bakom Norrbottendelegationen. Den har hittills inte givit flera jobb åt några norrbottningar.

Fälldin älskar att säga att den bästa försvarslinjen mot arbetslösheten går inne i företagen. Med den frasen vill han motivera alla gåvor och subventioner som företagen består med. Med den frasen vill herr Fälldin motivera att staten betalar allt större delar av företagens löneutgifter i lågkonjunkturer. Med den frasen vill Fälldin komma undan frågan, varför regeringen inte gör några insatser för att öka sysselsättningen.

Regeringens politik har hittills gått ut på att öka arbetslösheten och undersysselsättningen. Tacka för att man vill dölja denna politik genom lönesubventioner åt företagsägarna!

Vi har haft en period av varsel om driftnedskärningar och uppsägningar. Alla varsel har inte, som herr Fälldin påpekade, satts i kraft. De användes säkert i ett spegelfäkteri för att trycka på de arbetande i avtalsrörelsen.

Vi har ännu inte fått någon konjunkturuppgång att tala om, men likväl för regeringen en sysselsättningsfientlig politik genom att dra ned den

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1977

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

inhemska efterfrågan. Man vill dämpa en konjunkturuppgång som ännu inte har trätt i kraft. De metoder man använder är mera pengar till storfinansens och minskade reala inkomster för de lönarbetande.

Herr Fälldin sade tidigare i dagens debatt att han praktiskt taget varje vecka har kontakt med verkligheten. Det gäller tydligen inte alla veckor, och det framgick inte hur många gånger per vecka detta skedde. Men helt uppenbart är att det är alltför sällan, och jag tror att det vore värdefullt om statsministerns sporadiska besök i verkligheten skedde med litet taktare mellanrum.

Herr statsministern FÄLLDIN:

Herr talman! Enligt herr Werner skulle det vara fel att regeringen ger pengar till företag som är pressade och drabbade för att de skall kunna behålla sin arbetskraft. Skall jag uppfatta detta så att herr Werner anser det vara fel att ställa 1 800 milj. kr. till förfogande för NJA? Är det verkligen herr Werners uppfattning att man skulle ha kunnat klara sysselsättningen vid NJA utan dessa tillskott från staten? Herr Werner har att klara ut dessa sammanhang innan han gör sådana angrepp på regeringen som han nyss gjorde.

Sedan vill jag försäkra herr Werner att det inte kommer att bli fråga om någon upprepning av flytlasspolitiken. Herr Werner borde vara medveten om att regeringen satsar på förstärkta resurser för att rädda och bygga ut sysselsättningen i Norrbotten. De åtgärder regeringen redan har vidtagit är ett led i denna politik, och jag försäkrar att regeringen icke kommer att förtröttas i det arbetet.

Herr WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller frågan om hur vi ser på stålindustrins framtid, hur vi ser på NJA:s utbyggnad och hur vi ser på Stålverk 80 har vi i mycket utförliga motioner lagt fram det, och jag skulle vilja uppmana statsministern att studera våra förslag. Min talartid ger mig inte möjlighet att utveckla detta nu, men jag vill säga att det här inte rör sig om bara en motion, utan det är flera.

Herr Fälldin undviker fortfarande att svara på den konkreta fråga jag ställde och som har vållat debatt inte bara i Norrbotten utan i hela landet. Är det synsätt som direktören i Statsföretag Per Sköld har gett uttryck för, nämligen att man skall sluta satsa på Statsföretag i Norrbotten och i stället satsa mera på utlandsetablering, och det synsätt som ordföranden i samma företag gett uttryck för i olika propåer representativa för regeringen när det gäller Statsföretags verksamhet? Om det är så, då vill jag fråga herr Fälldin, som inte kommer att förtröttas i ansträngningarna att skaffa jobb åt norrbottningarna: Hur många nya jobb kommer ett sådant synsätt att ge norrbottningarna i verkligheten?

Herr statsministern FÄLLDIN:

Herr talman! Jag får väl upprepa mitt svar, eftersom herr Werner inte

vill lyssna ordentligt. Det kommer inte att bli fråga om någon ny flyttlasspolitik. Jag hänvisar till de åtgärder som redan är insatta.

Det återstår för herr Werner att klara ut hur det skulle vara förenligt med dagens verklighet att bygga Stålverk 80. Alla andra än herr Werner inser att det är en stor uppgift redan att slå vakt om det NJA som finns och trygga sysselsättningen där. Det har hittills, sedan den nya regeringen trädde till, krävt 1 800 milj. kr.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Werner anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen om dessa betänkanden samt behandlingen av på föredragningslistan återstående utskottsbetänkanden till morgondagens sammanträde.

§ 2 Om den planerade daghemsutbyggnaden

Herr socialministern GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara herr *Wästbergs* i Stockholm (fp) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:488, och anförde:

Herr talman! Herr *Wästberg* i Stockholm har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta med anledning av krissituationen för daghemsutbyggnaden.

Jag har i en rad svar på frågor och interpellationer under våren redovisat regeringens syn på utbyggnaden av barnomsorgen.

Enligt riksdagens beslut, grundat på en överenskommelse med Svenska kommunförbundet, skulle 16 000 daghemsplatser börja byggas under år 1976. Under år 1977 skulle 18 000 och under år 1978 20 000 daghemsplatser börja byggas. Sammanlagt skulle således 54 000 daghemsplatser börja byggas under de tre första åren av den femåriga utbyggnadsperioden. Med användande av den i dessa sammanhang vanliga tumregeln att det tar ett år mellan påbörjande och färdigställande skulle således dessa platser tas i bruk under åren 1977, 1978 och 1979. Socialstyrelsens nu gjorda sammanställning visar att det under 1977, 1978 och 1979 tillkommer 54 200 daghemsplatser. Kommunernas utbyggnadsplaner och riksdagens beslut överensstämmer således nära nog exakt när det gäller de tre första åren.

För de två sista åren av utbyggnadsperioden, dvs. 1979 och 1980, visar kommunernas planer från år 1976 på en lägre utbyggnad än vad riksdagsbeslutet innebär. Jag har tidigare uttryckt min oro för detta. Jag har emellertid också framhållit att långsiktiga planer av detta slag erfarenhetsmässigt nästan alltid visar en sjunkande tendens mot slutet av planeringsperioden. Man bör därför enligt min mening avvakta de nya barnomsorgsplaner som skall upprättas i kommunerna under innevarande

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om den planerade
daghemsutbyggnaden*

år innan en slutlig bedömning görs huruvida kommunerna kommer att uppfylla sin del av den överenskommelse mellan regeringen och Kommunförbundet som låg till grund för riksdagens beslut.

Den av regeringen tillsatta planeringsgruppen för barnomsorg kommer under juli–augusti att samla in sociala centralnämndernas förslag till barnomsorgsplan för åren 1978–1982. Jag kommer att senast i nästa års budgetproposition redovisa detta material för riksdagen.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Tack för svaret!

Min fråga har föranletts av socialstyrelsens nu färdiga och just publicerade sammanställning av kommunernas barnstugeplaner. De farhågor som fanns efter de preliminära rapporterna har helt besannats i den slutliga rapporten.

Nu säger socialministern att under de första åren ser det rätt hyggligt ut, men sedan är det litet sämre. Men bakom formuleringen att för 1979 och 1980 "visar kommunernas planer --- på en lägre utbyggnad än vad riksdagsbeslutet innebär" finns det två fakta. För det första: av de 100 000 nya daghemsplatserna blir det bara 78 000. För det andra: av de 50 000 fritidshemsplatserna blir det bara 34 000. Och då skall vi komma ihåg att målet om 100 000 nya platser redan det är helt otillräckligt och inte på något sätt motsvarar det reella behovet. Målet skulle behöva trefaldigas för att täcka behovet. Men nu tycks vi inte ens klara de alltför lågt ställda kraven.

Om man tittar på socialstyrelsens statistik finner man dessutom att planeringstalet sjunker för varje år. Efter 1980 ser det ännu värre ut. Och då skall vi ha i minnet att riksdagsbeslutet innefattade två delar: först 100 000 nya platser till 1980, sedan det stora klivet med full behovstäckning till 1985. Nu pajar den första biten, om inte socialministern är beredd att ta krafttag, och hur skall det då finnas en chans att klara den andra delen till 1985?

Socialministern uttrycker sin oro. Men har socialministern verkligen inte ett enda konkret förslag om vad han vill göra åt detta att kommunerna inte tycks klara målen? Socialministern kan vara förvissad om ett positivt mottagande av varje förslag som kan öka daghemsbyggandet. Men kom med förslagen!

Nu vill jag fråga socialministern om han är beredd att redovisa barnomsorgsgruppens förslag så fort det kommer, dvs. i början av hösten. Det går inte att bara avvakta.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Nej, herr Wästberg, de farhågor som man kunde hysa efter de preliminära rapporterna har inte besannats. De preliminära rapporterna visade en utbyggnad med 65 000 platser under femårsperioden. De siffror som vi nu har fått visar på 82 000 nya platser. Det som är nytt och mest intressant i de nya uppgifter som socialstyrelsen har re-

dovisat är att kommunernas planer från 1976 efter komplettering visar en ökning från tidigare beräknade 65 000 till 82 000 platser. Som jag framhållit i svaret medför detta bl. a. att byggandet under de tre första åren – och det tycker jag att herr Wästberg skall notera – inte ligger under utan ett par hundra platser över vad riksdagen fattade beslut om. Först 1979 och 1980 ligger byggandet lägre. Det innebär att vi har tid att vänta på de nya planer som görs upp i sommar innan vi tar slutlig ställning till om riksdagsbeslutet kommer att fullföljas.

Jag utgår från att vi är överens om siffran 100 000 nya daghemsplatser under fem år. Det är det antal som riksdagen förra året beslöt att vi kunde ta.

Sedan undrade herr Wästberg hur det skall gå efter 1985, när utbyggnadsplanerna redan under innevarande period har pajat. De har inte pajat, vilket herr Wästberg skall finna om han sätter sig in i frågan.

Herr Wästberg uppmanade mig att komma med något konkret förslag. Det hade varit intressant om det hade framförts något konkret förslag i någon av alla de frågor som har ställts till mig den här våren.

Om jag får tillfälle att tidigare än i statsverkspropositionen redovisa barnomsorgsgruppens förslag skall jag göra det. Jag utgår från att det kommer att riktas någon fråga till mig så att jag får det tillfället.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! De siffror som redovisas av socialstyrelsen är 77 600 daghemsplatser av de 100 000 som skulle färdigställas under femårsperioden och 31 500 fritidsplatser av 50 000 under samma period. Det innebär att enligt enkäten kommer målet inte att uppnås. Jag hoppas verkligen att socialministern har rätt, men jag är rädd att optimismen är obefogad.

Vi har tid att avvakta, säger socialministern. Men det tar minst ett år mellan beslut och färdigställande och ofta ännu längre tid mellan plan och färdigställande. Därför går det inte att bara betrakta hur siffrorna sjunker för varje år av planperioden utan att göra någonting. Och det finns en del att göra. Man kan tänka sig mer generösa bidragsregler för kommunerna. Man kan också tänka sig en lagstiftning på samma sätt som på skolans område.

Vi skulle aldrig acceptera att det inte fanns skolplatser för flera hundra tusen sjuåringar. Men det gör vi på daghemsområdet. Där tycks vi acceptera att i vårt s. k. välfärdsland tvingas barn sova i sjukhusens sköljrum därför att samhället inte planerar barntillsynen, och i vårt land lämnas skolbarn ensamma hela dagarna därför att samhället så helt felbedömt behovet av barntillsyn.

Mot den bakgrunden kan man inte bara fortsätta att avvakta och hoppas. Då måste man komma fram med konkreta förslag.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Nej, herr Wästberg, vid en riktig summering blir det inte 77 600 utan 82 000. Herr Wästberg måste ta med de 13 200 platser

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om den planerade
daghemsutbyggnaden*

som tillkommer 1981, eftersom det – som herr Wästberg mycket riktigt också påpekade – tar ett år från beslut till färdigställande.

Det är inte så, herr Wästberg, att planeringstalet sjunker för varje år. Under de tre första åren har kommunerna följt de planer som låg till grund för riksdagens beslut. På grundval av det material vi får fram under sommaren hoppas jag att vi skall kunna ta initiativ för att fullfölja planerna för de två sista åren av perioden. Framför allt skall vi titta på vilka kommuner som ligger efter, vilket är det intressanta. Det finns också kommuner i det här landet som har barnomsorgsfrågan klar i dag.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Om man utgår från femårsperioden 1976–1980, som både jag och socialstyrelsen gör – vilket är rimligt om man räknar med hur riksdagsbeslutet var utformat – får man fram de siffror som jag talade om och inte de som socialministern nämnde.

Självfallet finns det olika planeringsramar inom olika kommuner. Men den totala brist som småbarnsföräldrarna upplever är oerhört stor. Man når inte ens så lågt uppsatta mål som riksdagen satt upp, ett slags minimimål. Min fråga kvarstår: Hur skall man få en chans att nå andra steget? Skall man bygga flera hundra tusen nya daghem under 1980–1985, när socialministern inte ens inför de låga siffror som nu finns är beredd att komma med ett enda konkret förslag? Socialministern är ansvarig inför regeringen för barnomsorgsfrågorna. Det är han som skall komma med förslag för att riksdagens mål skall kunna uppnås.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Först vill jag rekommendera herr Wästberg att läsa riksdagsbeslutet. Där står det som skall börja byggas under 1976. Därför skall herr Wästberg inte räkna in tillskottet på 8 700 platser som tillkommer under 1976 utan summera tillskottet på 13 200 platser 1981. Då får herr Wästberg fram den rätta siffran, dvs. 82 000. Det finns anledning att erinra herr Wästberg om detta.

Sedan sade herr Wästberg att jag inte kom med ett enda initiativ. Nej, herr Wästberg, vi har riksdagsbeslutet att vi skall nå målet 100 000 daghemsplatser. Hittills har kommunerna följt våra planer och beslut för de tre första åren och vi skall nu ta upp en vidare diskussion med dem.

Nu när riksdagen är slut har herr Wästberg möjlighet att under hela sommarledigheten påverka de kommunalt ansvariga i sin egen kommun. Det är ändå kommunerna som skall se till att det här beslutet verkställs.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om fosterbarns sociala och juridiska trygghet

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

Herr socialministern GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara herr Gahrtons (fp) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:489, och anförde:

Herr talman! Herr Gahrton har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att socialt och juridiskt trygga fosterbarns rätt till en god upp-
växtmiljö.

De sociala myndigheterna ställs ibland inför svåra avvägningar när fråga kommer upp om att återföra ett fosterhemsplacerat barn till dess biologiska föräldrar. Det är min uppfattning att de som har hand om dessa frågor gör vad som är möjligt för att träffa ett avgörande som är riktigt med hänsyn till barnets bästa.

Socialutredningen kommer i sitt slutbetänkande, som väntas i sommar, att behandla fosterhemsplaceringar och frågor som sammanhänger med dessa. Utredningen kommer därvid efter vad jag inhämtat att föreslå vissa regler som syftar till att öka den rättsliga tryggheten för barnen.

Jag vill vidare erinra om att justitieministern nyligen har tillsatt en kommitté för att undersöka möjligheterna att förstärka barns rättsliga ställning. Kommittén skall se över hela området och undersöka i vilka fall och på vilka sätt barns intressen och behov bör tillgodoses bättre än f. n. genom särskilda föreskrifter på området.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Myten om det heliga föräldraskapet sitter djupt, blodsmystiken frodas alltjämt. Det betyder att barn ofta behandlas som föremål, som objekt, som sina biologiska föräldrars ägodelar. Man kan t. ex. lämna ifrån sig ett barn då man är i kris, och man kan räkna med att få tillbaka det åratalsenare när det faller en in. Eller man kan vägra att lämna ifrån sig barnet trots vanvård. Då kan samhället tillgripa tvångsomhändertagande, men allt oftare praktiserar samhället numera andra lösningar, familjeterapi, hemma-hos-behandling och liknande som innebär att barnet får vara kvar i den miljö som kan vara skadlig.

Hur man än agerar kan man slå fast:

Det är de biologiska föräldrarnas önskemål som helt dominerar.

I andra hand kommer fosterföräldrarnas intressen. De har många skyldigheter och få rättigheter.

I sista hand kommer barnens intressen. För dem är alla terapiformer och placeringar tvångsmässiga.

Debatten om de här sakerna är ganska het just nu på tidningarnas debattsidor och i debattböcker. Därför tror jag att det vore bra med ett besked om viljeinriktningar från socialministerns håll, trots att utredningarna arbetar med en del av de här problemen.

Jag tycker att svaret är litet kryptiskt. Socialministern säger att de som har hand om dessa frågor "gör vad som är möjligt för att träffa ett avgörande som är riktigt med hänsyn till barnets bästa". Vad menar

*Om fosterbarns
sociala och juridiska
trygghet*

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om fosterbarns
sociala och juridiska
trygghet*

socialministern med "vad som är möjligt"? Menar socialministern vad som är möjligt inom ramen för nuvarande lagar och bestämmelser, eller menar socialministern vad som är möjligt med hänsyn tagen till sociala och mänskliga behov och med hänsyn tagen till barnens intressen? Det är ganska viktigt att vi får den definitionen klarlagd. Man kanske gör vad som är möjligt med hänsyn till lagar och regler. Då måste de ändras, för man gör definitivt inte vad som är möjligt med hänsyn till barnens intressen.

Anser socialministern att förhållandena är rimliga? Är det rimligt att fosterhemsplaceringar så ofta sker enligt 31 §, vilket ger de biologiska föräldrarna möjlighet att plötsligt hämta hem barnet? Är det rimligt att satsa på familjeterapi och hemma-hos-behandling också i småbarnsfamiljer med åratals svåra missbruksproblem? Är det rimligt att placera barn i fosterhem utan att garantera dem en trygg tid där, utan klara riktlinjer för hur länge de får stanna och för hur en tillbakaflyttning skall ske – om den över huvud taget skall ske?

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Herr Gahrton efterlyste en viljeinriktning. Jag är lika angelägen som herr Gahrton att vi i framtiden skall få möjligheter att i större utsträckning än i dag tillgodose barnens intressen. Det finns många barn som på olika sätt inte har det så som de borde. Socialutredningens arbete är avslutat, och betänkandet skulle redan ha varit avlämnat om det inte hade försenats i tryckningen. Det kommer att avlämnas under sommaren, och jag tror att herr Gahrton förstår att jag därför inte är beredd att nu direkt föreslå några åtgärder till ny lagstiftning.

Först skall vi se vad det här betänkandet innehåller på det området. Sedan blir det remissbehandling. Jag är övertygad om att vi får fram många värdefulla synpunkter från remissorganen. Därför vill jag svara på herr Gahrtons fråga, om de lagar och regler som i dag finns ger oss tillräckliga möjligheter, att jag tror det, men jag är också beredd att säga att vi har behov av justering av de lagarna och reglerna.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag kan förstå att socialministern inte kan tala om exakt vilka rättsliga förändringar som eventuellt skall ske. Men här förekommer en debatt som inte bara handlar exakt om de juridiska reglerna utan också om en djupare principiell och ideologisk frågeställning – frågan om vilken roll de biologiska föräldrarna skall ha i framtiden: om de skall ha den synnerligen starka ställning när det gäller makt över barnens väl och ve som de har i dag eller om man kan tänka sig att minska den, kanske t. o. m. ganska radikalt; om man kan tänka sig att omhändertaganden av framför allt små barn i högre utsträckning blir definitiva; om man kan tänka sig att rucka på den princip som nu ändå råder, nämligen att de biologiska föräldrarna kan lämna ifrån sig barn och ta tillbaka dem ungefär som ägodelar. Där bör man kunna ha en

Torsdagen den
2 juni 1977*Om bidrag till Hem
och skola-rörelsen
för viss informa-
tions- och debatt-
kampanj*

ideologisk uppfattning även om man inte kan ta ställning till exakt hur lagarna skall utformas.

Dessutom sysslar de här utredningarna med barnens rättsliga ställning. Det är alldeles utmärkt. Jag har själv bl. a. framhållit att detta måste belysas. Men det finns en annan sida av fosterbarnsproblematiken, nämligen fosterföräldrarnas situation. De vet ofta inte ens enligt vilken paragraf barnen lämnas till dem, inte hur länge de skall stanna eller hur kontakten skall ske med de biologiska föräldrarna, hur kontakten skall ske med myndigheterna osv. Och deras ekonomiska förhållanden är synnerligen oklara med olika praxis i olika delar av landet. Såvitt jag kan förstå skall de här utredningarna inte syssla just med de frågorna. Därför skulle jag vilja fråga om socialministern har någonting på gång när det gäller åtgärder för att förbättra och trygga fosterföräldrarnas ställning, vilket i sin tur är en förutsättning för att förbättra barnens ställning.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! När det gäller de frågeställningar som herr Gahrton tog upp först framgår det av mitt svar att den utredning som justitieministern tillsatt har till uppgift att undersöka möjligheterna att förstärka barnens rättsliga ställning. Det är därför den har kommit till. Detta är en ganska komplicerad fråga och därför måste vi avvakta vilket resultat denna utredning kommer fram till och de diskussioner som kommer därav.

Jag vill klart deklarerat att jag tycker att det är mycket bra att vi har fått i gång en diskussion kring de här viktiga frågorna. Det har dröjt alltför länge innan den kom till stånd och alltför många barn har fått problem.

När det gäller de problem som herr Gahrton berörde är det i mycket stor utsträckning fråga om information från socialnämnderna till fosterföräldrarna. Det har tidigare gjorts en utredning beträffande fosterföräldrars ställning. Jag kan nämna att vi diskuterar den frågan i departementet och kommer att ta vidare kontakt med fosterföräldrarnas organisationer.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om bidrag till Hem och skola-rörelsen för viss informations- och debattkampanj

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara fru Lantz (vpk) den 25 maj anmälda fråga, 1976/77:481, och anförde:

Herr talman! Fru Lantz har frågat mig om jag har för avsikt att medverka till att Hem och skola-rörelsen får extra anslag för en informations- och debattkampanj kring betygsutredningens betänkande.

Riksförbundet Hem och skola har i skrivelse den 6 april 1977 hemställt om statsbidrag med 400 000 kr. för att täcka kostnader i samband med

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om bidrag till Hem
och skola-rörelsen
för viss informa-
tions- och debatt-
kampanj*

förbundets remissbehandling av betygsutredningens förslag. De totala kostnaderna för remissbehandlingen uppgår enligt skrivelsen till 850 000 kr. Av dessa avser 375 000 kr. kostnader för 75 000 exemplar av betygsutredningens sammanfattning. Denna har på annat sätt subventionerats av staten.

Anslaget Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer uppgår nästa budgetår till sammanlagt 1 210 000 kr. (prop. 1976/77:100, UB U 1976/77:13, rskr 1976/77:134). De av riksförbundet begärda medlen rymms inte inom anslaget.

Mot denna bakgrund har regeringen den 12 maj 1977 lämnat förbundets framställning utan bifall.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Hem och skola-rörelsen behöver pengar för att kunna genomföra informations- och debattkampanj kring betygsutredningens betänkande. På senare år har Hem och skola-rörelsen i allt större utsträckning gått ut till föräldrarna med information och debatter i olika frågor. Senast man gjorde det var i samband med SIA-remissen. Om Hem och skola-rörelsen skall kunna spela den aktiva och viktiga roll i skolarbetet som det förutsätts att rörelsen skall göra, måste rörelsen få medel till att bedriva en utåtriktad verksamhet i skilda frågor och vid skilda tidpunkter.

Det normala statsanslaget räcker inte till för att täcka kostnaderna för en så stor informationsinsats som krävs för att man skall kunna samla föräldrarnas åsikter. Det blir nämligen fråga om att gå ut med informationsmaterial till alla föräldrar med barn i skolåldern, eftersom verksamheten omfattar alla hem och alla föräldrar. Dessutom har Hem och skola-rörelsen för avsikt att stimulera föräldrarna till konstruktiva diskussioner på klassmöten och andra sammankomster. För detta krävs bl. a. att lämpligt mötesmaterial finns och att Hem och skola-rörelsen kan ställa upp på klassmöten med människor som kan informera i betygsfrågan. Det är oerhört viktigt att betygsfrågan diskuteras bland föräldrar lika väl som bland elever. Hem och skola-rörelsen har givetvis också för avsikt att utforma remissvaret utifrån föräldrarnas ståndpunkt i denna fråga. Därför måste man på något sätt få reda på föräldrarnas ståndpunkt.

Jag har frågat fru Mogård om hon har för avsikt att medverka till att Hem och skola-rörelsen får extra pengar för att trygga betygsdiskussionen bland elever och föräldrar. Svaret är nej. Hem och skola-rörelsen har också fått nej på en framställning om 400 000 kr. Fru Mogård talar i svaret om hur litet anslaget är till föräldra- och elevorganisationer, men jag får inget svar på varför regeringen inte är beredd att tillstyrka Hem och skola-rörelsens begäran. Hur menar fru Mogård att Hem och skola-rörelsen skall klara av betygsdiskussionen? Anser inte fru Mogård att det är viktigt att Hem och skola-rörelsen stimulerar till en betygsdis-

kussion bland föräldrarna? Och är det inte just på sina medlemmars åsikter som en rörelse skall utforma sitt remissvar?

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag anser naturligtvis att det är viktigt att Hem och skolarörelsen tar aktiv del i betygsdebatten. Frågan om betygsens existens och betygssystemets utformning är av stort intresse, inte enbart för elever och föräldrar utan för alla i samhället. För att stimulera en bred debatt om betygsutredningens förslag har staten subventionerat sammanfattningen av förslagen, så att priset har kunnat sättas så lågt som 9 kr. Jag anser att det är den rätta vägen. Att därutöver lämna bidrag till vissa organisationer för besvarande av remisser anser jag inte lämpligt.

I den ordinarie mötesverksamheten inom Hem och skolarörelsen torde aktuella skolfrågor ständigt behandlas. Jag föreställer mig att betygsfrågan under det kommande läsåret blir en sådan aktuell fråga och att man på centralt håll inom rörelsen därför kommer att få en så god bild av hur föräldraopinionen ser ut att detta kan bilda underlag för rörelsens remissvar.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Anledningen till att Hem och skolarörelsen behöver pengar i det här fallet är att den vill skapa möjligheter för att man på varje klassmöte skall kunna diskutera betygsfrågan. Den vill ha pengar för att kunna utbilda informatörer i varje distrikt, man måste ha medel för att kunna utbilda lokala handledare i varje kommun och man måste utarbeta lämpligt mötesmaterial, som är speciellt riktat till föräldrarna.

Jag tolkar svaret så, att regeringen inte vill möjliggöra den här angelägna informationsverksamheten. Enligt min mening är Hem och skolarörelsens krav på anslag i det här fallet berättigat, bl. a. från demokratisk synpunkt. Det gäller ju att skapa ett medbestämmande för elever och föräldrar i betygsfrågan, och därför behövs ett extra informationsanslag för att trygga den här diskussionen bland elever och föräldrar i Hem och skolarörelsens regi.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Än en gång, fru Lantz: Jag anser att det är viktigt att Hem och skolarörelsen deltar på både lokal och central nivå i betygsdebatten. Men det är också andra som skall delta – och det är, enligt min mening, oerhört viktigt. Det är orimligt att påstå att regeringen inte skulle vilja möjliggöra en bred debatt om betygsutredningens förslag.

För det första får Hem och skolarörelsen statligt anslag för sin verksamhet. Jag föreställer mig att den verksamheten skall omfatta de aktuella skolfrågorna det kommande läsåret och då även, förmodar jag, betygsfrågan.

För det andra har staten subventionerat betygsutredningens sammanfattning av förslagen, så att sammanfattningen kan köpas för endast 9

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om bidrag till Hem
och skolarörelsen
för viss informa-
tions- och debatt-
kampanj*

Torsdagen den
2 juni 1977

Om statlig ersättning för vissa översvämningsskador

kr. Jag föreställer mig att en hel del föräldrar har råd att betala dessa 9 kr. för att få de här förslagen.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Konsekvenserna av regeringens avslag på Hem och skolarerelsens begäran om anslag på 400 000 kr. blir att Hem och skolarelsen tvingas ta betalt för informationsmaterialet. Detta innebär i sin tur att man måste dra den slutsatsen att regeringen medverkar till att strypa den här debatten. Totalt kostar informationskampanjen i betygsfrågan 850 000 kr. Det finns ingen möjlighet att klara detta inom ett anslag på 1 210 000 kr. vilket, som det står i svaret, skall avse vissa elev- och föräldraorganisationer. Därför är Hem och skolarerelsens krav på 400 000 kr. för betygsdiskussionen helt berättigat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om statlig ersättning för vissa översvämningsskador

Herr jordbruksministern DAHLGREN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara följande frågor, nämligen

1976/77:443, anmäld den 10 maj, av herr Larsson i Öskevik (c), till herr budgetministern,

1976/77:444, anmäld den 10 maj, av fru Flodström (s), till herr budgetministern.

1976/77:447, anmäld den 11 maj, av herr Ringaby (m), till herr budgetministern,

1976/77:478, anmäld den 25 maj, av herr Göransson (s), och anförde:

Herr talman! Herr Larsson i Öskevik har frågat vilka initiativ budgetministern ämnar ta för att undanröja långsiktiga ekonomiska problem till följd av översvämningsskatastrofen i Örebro län.

Fru Flodström har frågat budgetministern om regeringen avser att snabbt ingripa med katastrofhjälp för att bistå de översvämningsskadedrabbade.

Herr Ringaby har frågat budgetministern vilka åtgärder regeringen avser vidta för att hjälpa dem som drabbats av översvämningsskatastrofer i Bergslagsområdet och om regeringen avser att tillskapa någon form av katastroffond för framtida behov.

Frågorna har överlämnats till mig för besvarande.

Slutligen har herr Göransson frågat mig om jag är beredd att medverka till att statligt stöd utgår till att upprusta kulturbyggnader och ställa i ordning industrier som till följd av översvämningar i Västmanlands län hotas av driftstörningar.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

De översvämningar som vårfloden förorsakat i Bergslagsområdet har medfört för svenska förhållanden ovanligt omfattande skadeverkningar.

Torsdagen den
2 juni 1977

Om statlig ersättning för vissa översvämningsskador

Jag har genom personligt besök i området kunnat konstatera att skadegörelsen är omfattande. Jag kunde också se de stora insatser som gjordes av myndigheter, kommuner, företag och enskilda frivilliga. Härigenom kunde en ännu svårare katastrof förhindras. Jag vill ta tillfället i akt att tacka alla dessa för deras insatser. Enskilda fastighetsägare, jordbrukare, industrier och kommuner har lidit förluster som ännu inte slutligt kan överblickas. Länsstyrelserna i berörda län verkställer f. n. preliminära uppskattningar av skadorna. Preliminär redovisning har hittills lämnats endast av länsstyrelsen i Örebro län, vilket län f. ö. synes vara det hårdast drabbade. Länsstyrelsen har redovisat kostnader om ca 35 milj. kr. Härav avser ca 4 milj. kr. permanentbostadshus och fritidshus, ca 6 milj. kr. jordbruket, ca 10 milj. kr. industrier och ca 15 milj. kr. övriga kostnader.

För att enskilda personer inte skall lida alltför stor ekonomisk skada bör bidrag utgå av statsmedel för skador på i första hand permanentbostäder. Regeringen har i dag ställt 2 milj. kr. till länsstyrelsens i Örebro län förfogande för att göra det möjligt att sätta permanentbostadshus i stånd.

När det gäller skador som har drabbat jordbruket finns möjligheter att redan med tillämpning av gällande regler ge visst stöd av statsmedel. Jag vill nämna att regeringen har gett skördestatistiska nämnden i uppdrag att lämna förslag till hur de inträffade skadorna skall beaktas i skördeskadeskyddet. Jag är däremot inte nu beredd att utan ytterligare överväganden ta ställning till i vilken mån industrier skall få bidrag för att ersätta sina förluster.

Frågan om långsiktiga ekonomiska problem till följd av översvämningskatastrofen och möjligheten att tillskapa någon form av katastroffond för framtida behov förutsätter ytterligare utredning. Jag är därför inte beredd att för dagen ge besked i denna fråga.

Herr LARSSON i Öskevik (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Dahlgren för svaret på min fråga. Jag ställde denna den 10 maj vid en tidpunkt då vårfloden började nå sin kulmen i mina hemtrakter. Många människor tvingades flytta från sina översvämmade hem. Många dammanläggningar brast eller hotade att brista. Kommunikationerna lamslogs delvis och stora jordbruksarealer sattes under vatten. Kommunerna i de drabbade områdena fick också stora kostnader för insatser för att hindra ytterligare skador.

Redan något dygn efter det att jag lämnat in denna fråga meddelade representanter för regeringen att katastrofdrabbade skulle få hjälp. Det var ett föredömligt snabbt besked, men detta löfte måste nu också följas upp med konkreta, effektiva åtgärder. Jordbruksministern nämner att en preliminär uppskattning i Örebro län gett vid handen, att skadorna har en omfattning på ca 35 milj. kr. Han har i dag ställt 2 milj. kr. till länsstyrelsens i Örebro län förfogande för att göra det möjligt att sätta permanentbostadshus i stånd. Jag tycker att det är en utmärkt åtgärd,

Torsdagen den
2 juni 1977

Om statlig ersättning för vissa översvämningsskador

eftersom det mest angelägna är att man under sommarmånaderna kan sanera de förstörda bostadslägenheterna så att de blir brukbara till hösten.

Jag förmodar emellertid att detta endast är en första åtgärd. Med tanke på att kostnaderna för skadorna uppgår till 35 milj. kr. ställer man sig onekligen frågan om inte en större insats behövs från staten för att ytterligare kompensera dem som blivit drabbade. Jag vill fråga jordbruksministern om han är beredd att här ange ytterligare åtgärder för framtiden i detta avseende.

När det gäller jordbruket säger statsrådet att regeringen har gett skördestatistiska nämnden i uppdrag att lämna förslag till hur de inträffade skadorna skall beaktas i skördeskadestycket. Också det är en efterlängtd åtgärd. Jag vill i det sammanhanget påpeka att vi här inte bara har de kortsiktiga skördeskadeförlusterna att ta hänsyn till. Det gäller också mera långsiktiga skador på översvämmade marker, där markerosion förekommit och där täckdikningssystemet satts ur spel.

Vidare vill jag gärna säga att jag anser det nödvändigt att man nu – som ju också aviserats – snabbt går igenom de dammanläggningar som finns i området, förstärker och förbättrar dessa så att vi får en nödvändig trygghet i det avseendet för framtiden.

Jag vill med detta bara påpeka att jag är glad över de initiativ som tagits. Jag hoppas att vi får en fortsättning.

Fru FLODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret på min fråga. Den ställdes ju redan den 10 maj när översvämningarna i norra Örebro län var som svårast och när såväl enskilda som kommuner samt företag och dess anställda var djupt oroad över de ekonomiska konsekvenserna av översvämningarna.

Vårt land är ju i jämförelse med många andra länder i världen lyckligt lottat när det gäller naturkatastrofer. Men årets översvämningar i Örebro län och i angränsande län har ändå upplevts av oss alla som bor i området som en katastrof.

Jag kan delvis förstå att man väntat i tre veckor med att svara för att därmed kunna få en någorlunda överblickbar bild över katastrofens omfattning. Men samtidigt betyder varje dag som det dröjer innan de enskilda människorna, kommunerna och företagen med dess anställda får besked ytterligare oro och bekymmer. Det är därför angeläget att medel ställs till länsstyrelsernas förfogande så snart som möjligt så att upprustning, återställande och reparationer kan komma i gång.

För enskilda fastighetsägare och innehavare av fritidsfastigheter gäller att reparationskostnaderna ersätts, så att fastigheterna blir beboeliga under drägliga förhållanden. De uppskattade kostnaderna för villor och fritidshus är, som framgår av jordbruksministerns svar, ca 4 milj. kr. Det är att märka att häri ej ingår kostnader gällande Degerfors och Örebro kommuner. Eftersom kostnaderna i mycket ringa omfattning täcks av försäkringar, är det angeläget att de i stället täcks med statliga medel, så

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om statlig
ersättning för vissa
översvämningsska-
dor*

att de människor som oförskyllt drabbats av vårfloden hålls skadeslösa.

Många av länets kommuner har också råkat väldigt illa ut. Dels har omfattande skador på va-anläggningar, vägar, broar, dammanläggningar, generatorer och fastigheter uppstått, dels har kommunerna åsamkats stora kostnader för räddningsinsatser och bevakning under översvämningstiden och för rensning och återställning av vattendrag. Totalt uppskattas dessa kostnader till ca 5 milj. kr. De kommer för kommunerna i ett allmänt bekymmersamt ekonomiskt läge, och det är därför angeläget att även här statliga medel ställs till förfogande.

De ojämförligt största skadorna har åsamkats länets industrier. Totalt uppgår de nu uppskattningsbara kostnaderna till ca 10 milj. kr. Värst drabbade är företagen i Ljusnarsbergs, Lindesbergs och Nora kommuner i nu nämnd ordning. I dessa kostnader ingår dels räddningsinsatser – de anställda räddade under stundtals mycket svåra förhållanden inte enbart det egna företaget från värre katastrofer utan också omkringliggande samhälle och jordbruksbygd – dels skador på fastigheter.

Herr talman! De totala kostnaderna uppgår i Örebro län till 35 milj. kr. Det skulle vara synnerligen glädjande om alla de grupper som jag nämnt i mitt anförande, tillika personal inom lantbruk, vägförvaltning och järnvägsnät, kunde vara säkra på att staten ställer medel till förfogande. Är jordbruksministern beredd att medverka till detta?

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Också jag vill på övligt sätt gärna tacka jordbruksministern för svaret. Det var verkligen bra att få ett besked så snabbt! Jag vill också tacka för att regeringen mycket snabbt har ingripit i situationen för att hjälpa de drabbade.

Vad man kanske främst funderar över när man åker omkring i översvämningsområdena i Bergslagen är hur byggnadsnämnderna i kommunerna över huvud taget har kunnat tillåta folk att bygga villor på områden som redan tidigare – senast 1966 – har varit utsatta för utomordentligt svåra översvämningsskador. Ingen kan ju heller garantera att inte nya översvämningar kan inträffa mycket snart, vilka skulle kunna förstöra de hus som nu kommer att repareras med samhällets hjälp. Därför är det enligt min uppfattning mycket viktigt att vi för framtiden får ett system med automatisk verkan, där hjälp lämnas även till förebyggande åtgärder, så att man kan undslippa åtminstone sådana naturkatastrofer som man ibland kan förutse.

Mot den bakgrunden har jag lekt med tanken på ett på försäkringsmässiga grunder baserat katastrofskydd. Av de skandinaviska länderna är det mig veterligt ännu bara Norge som har infört ett sådant system, men att behovet verkligen finns förstår man om man granskar det norska systemet. Där har under de senaste åren faktiskt gjorts 8 514 utbetalningar på sammanlagt 110 milj. kr. Det har varit ersättningar för skador till följd av storm och även för någonting som kallas för "flom", vilket väl närmast kan översättas med vårflod här. Till skador som orsakats

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om statlig
ersättning för vissa
översvämningsska-
dor*

av flom har de största ersättningarna utgått – inte mindre än 46 milj. kr. av de 110 miljonerna har gått dit. Ersättning har även utgått för skador på grund av snöskred och snötyngd. Vidare har ersättning utbetalats till våningshus, driftsbyggnader på jordbruk samt för jord och grund osv.

I svaret får vi nu veta att i första hand de skadade bostadshusen skall ersättas. Det är naturligtvis viktigt att de drabbade människorna har någonstans att bo, men med ett försäkringssystem sådant som det jag nämnde skulle ersättning för skador kunna lämnas inom ett mycket brett område, och systemet skulle därjämte utgöra en garanti för att staten skulle slippa betala skadeersättningar för sådana obehagliga överraskningar – även i Sverige kan ju trots allt stora naturkatastrofer inträffa, och det kan då vara bra att ha en fond att ta pengar ur, så att man inte plötsligt ställs inför stora ekonomiska svårigheter också.

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Efter jordbruksministerns besök i de översvämningsskadade områdena har det ganska klart framgått, bl. a. av tidningsartiklar och av uttalanden som statsrådet gjort, att de jordbrukare som fått sina åkrar fördärvade skulle kunna erhålla ekonomisk hjälp från skördekadefonden. Detta har ju också bekräftats i svaret.

Därför ställde jag också min fråga om hur det går för de andra grupper som drabbats. Hur går det för de enskilda bostadsägarna, hur blir det med de kulturminnesmärken och de industrier som blivit drabbade?

Jag har fått svar på en del av dessa frågor. Bl. a. har jordbruksministern pekat på att man i dag har utbetalat 2 milj. kr. till Örebro län för skador som uppstått på permanentbostadshus. Min fråga blir därför om man kan räkna med motsvarande bidrag även i Västmanland när de definitiva beskederna är klara om vilka skador Västmanland åsamkats.

Men den kanske viktigaste biten återstår att restaurera, nämligen kulturminnesmärkena. En hel rad sådana viktiga byggnader har blivit skadade i Västmanland. Det gäller Karmansbosmedjan, Bruksmuséet i Surahammar och dessutom enskilda och kommunala kulturbyggnader som ägs av olika människor. Det finns nu risk för att upprustningen av dessa byggnader blir eftersatt eller att de kanske inte alls blir upprustade, eftersom det skulle bli för dyrt.

Ett sådant exempel är Karmansbosmedjan, som i dag är den enda bevarade smedjan utmed Hedströmmen, där det tidigare har legat en hel serie betydande järnbruk. För den totala bruksmiljön i Karmansbo har bevarandet och upprustningen av denna smedja mycket stor betydelse. I samband med byggnadsvårdsåret 1975 anordnade riksantikvarieämbetet en studieresa för en grupp industrihistoriska experter från hela Europa, som bl. a. besökte Karmansbosmedjan. Alla de internationella representanter som var närvarande blev då fullständigt överens om att någonting liknande Karmansbosmedjan inte fanns någonstans

i Europa.

Man har i Skinnskattebergs kommun börjat vidta vissa åtgärder för upprustning av smedjan, men risken är nu, sedan skadorna på dessa byggnader efter översvämningarna har mångdubblats, att denna upprustning blir alltför dyrbar för Skinnskattebergs kommun. Därför är min fråga fortfarande, om jordbruksministern även på detta område är beredd att stödja kommunerna vid sådana katastroftillfällen.

Herr jordbruksministern DAHLGREN:

Herr talman! Svaret på herr Göranssons första fråga är ja. Jag tror att herr Göransson liksom andra frågeställare här är överens med mig om att i det uppkomna läget var och är den angelägnaste uppgiften att hjälpa enskilda personer för den skada som vållats dem. Kommuner och industrier har ju en helt annan ekonomisk uthållighet och är inte i behov av samma snabba ekonomiska hjälp. Vi har därför valt att i första hand hjälpa enskilda personer.

Jag beklagar, fru Flodström, att svaret har dröjt, men jag tyckte att det var angelägnare att kunna ge ett uttömmande svar, vilket jag också gjort i dag. Regeringen har beslutat att som ett å conto-belopp ställa 2 milj. kr. till länsstyrelsens i Örebro förfogande. Regeringen har vidare beslutat att enskilda personer som drabbats av skadorna skall få ersättning. För att göra bostadshusen beboeliga skall bidrag utgå med 70 % av kostnaderna, i ömmande fall med högre procentsats, dock högst 90 %.

Till herr Ringaby vill jag säga att det inte är möjligt att utan ett närmare övervägande införa ett katastrofskydd. Jag kan inte lova fru Flodström att SJ och statens vägverk i denna omgång skall få pengar för de skador som drabbat dem. Det får ordnas via det statliga anslaget på annat sätt. Jag är inte ens övertygad om att SJ skall ha ersättning för att man har fått sätta in en landsvägsbuss i stället för att på ordinarie sätt kunna köra med tåg. Det där är ting som vi får titta på.

Till herr Larsson i Öskevik vill jag säga att regeringen redan har tillsatt en dammutredning som skall ta sikte på att undersöka i vilket skick landets dammar befinner sig. Utredningen skall även ta reda på ägan-deförhållanden.

När det gäller jordbruket och de ekonomiskt långsiktiga problem som kan uppstå samt deras omfattning kan jag säga att det i dag är omöjligt att svara på den frågan. Vi vet inte tillräckligt mycket. I fråga om jordbruket kan vi i dag konstatera att skadorna totalt sett får betraktas som måttliga. Sammanlagt översvämmades ca 13 500 hektar jordbruksmark. I dag bedöms att ca 2 000 hektar av dessa inte kommer att vårsås. Det innebär naturligtvis att många jordbrukare kommer att få vidkännas betydande inkomstbortfall från sin växtodling, men det innebär också att större arealer än vi trodde, när katastrofen var som värst, kunnat och kommer att kunna besås. Lantbruksstyrelsen skall nu ytterligare undersöka vilka skador som inträffat samt deras ungefärliga omfattning. Vi ämnar följa samtliga dessa frågor med uppmärksamhet och kommer att

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

Om statlig ersättning för vissa översvämningsskador

Torsdagen den
2 juni 1977

Om statlig ersättning för vissa översvämningsskador

lämna förslag till lämpliga åtgärder, när vi får se katastrofresultatet i dess helhet.

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag delar jordbruksministerns uppfattning om att det naturligtvis är viktigast för den enskilde att få snabba besked och klarläggande om att man får hjälp. Jag tror dock att man inte skall bortse ifrån att det även är viktigt för kommuner och industrier som vårdar kulturminnen och som skall klara den fortsatta driften att snabbt få ett positivt besked. Vi vet att kommunernas ekonomi inte är så god, och när sådana här katastrofer inträffar kan det komma till en lönsamhetsgräns, där industrin eller kommunen bedömer att en fortsatt upprustning eller verksamhet kan vara för stor belastning för budgeten. Därför tror jag att det är mycket viktigt att jordbruksministern säger något positivt om att översvämningskatastrofen inte får innebära att dessa minnesmärken försvinner av den orsaken, utan att de ansvariga kan räkna med en fortsatt positiv behandling från regeringens sida.

Fru FLODSTRÖM (s):

Herr talman! Vid pappersbruket i Frövifors som tillhör Statsföretagsgruppen är man oroad över att 50 anställda riskerar att bli utan jobb, om inte den svårast skadade fastigheten, som innehåller två pappersmaskiner, kan repareras. Jag vet att jordbruksministern och även biståndsministern besökt Frövifors, men vore det inte lämpligt att även industriministern eller någon från industridepartementet gjorde ett besök? För såväl företagets ledning som de anställda är det angeläget att veta att skadorna skall ersättas och att de arbetande får behålla sina jobb.

Av svaret framgår att jordbruksministern inte nu är beredd att ta ställning till i vilken mån industrier skall få bidrag. Det är otillfredsställande. När kan vi vänta besked på den punkten? När kan de anställda i Frövifors få besked?

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Jag är väl medveten om att jordbruksministern inte nu kan säga någonting om en katastroffond. Jag bara vädjar till jordbruksministern att studera frågan. Titta gärna på det norska systemet. Där ersätter man, tror jag, 80 % av de första 50 000 kronorna och sedan efter en fallande skala. Det finns naturligtvis många modeller.

Jag har faktiskt ivrat för en sådan här katastroffond ända sedan 1965 eller så. Jag har motionerat om det och lekt med tanken att få någonting sådant till stånd. Det finns ju faktiskt tillfällen där det kan bli stora skador. Vi hade en liten jordbävning i Örebro län för något år sedan som var mycket märkbar. Det skakade faktiskt i husen i hela södra Närke. Det kan lätt bli en sådan katastrof som kan ge omfattande skador. Vi har haft Surtekatastrofen osv. Det kan vara skönt att ha en sådan fond i ryggen, när något händer.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om snabbare
omhändertagande
av vanvårdade djur*

Herr jordbruksministern DAHLGREN:

Herr talman! Till herr Göransson vill jag säga att det naturligtvis är viktigt att alla får ett besked. Men det viktigaste nu var att de enskilda fick ett snabbt besked. Vi kommer sedan att överväga samtliga frågor som uppstått i samband med denna naturkatastrof och kommer att ta ställning när vi kan överblicka den i sin helhet.

Fru Flodström tar upp Frövifors och undrar när de får ett besked. Det var den frågan herr Göransson ställde, och jag har svarat att vi kommer att överväga saken i ett senare sammanhang.

Jag vill dock påminna om att aktiebolaget i Frövifors har inne en ansökan om ytterligare utbyggnad av produktionen. Den ansökan får behandlas i vanlig ordning.

Jag vill gärna säga att jag tycker det är naturligt att de industrier som medverkat i räddningsarbetet och gjort betydande insatser från både företaget och anställda för att förhindra ännu större katastrof självklart bör få ersättning för att täcka den utgiften.

Sedan får vi ta ställning till frågorna undan för undan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om snabbare omhändertagande av vanvårdade djur

Herr jordbruksministern DAHLGREN erhöll ordet för att besvara fru Anérs (fp) den 12 maj anmälda fråga, 1976/77:449, och anförde:

Herr talman! Fru Anér har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att djurskyddslagens anda och mening skall uppfyllas så snart som möjligt när det gäller att ta hand om vanvårdade djur.

Enligt djurskyddslagen har hälsovårdsnämnden tillsyn över djurens vård och behandling. Den som åsidosätter lagens bestämmelser kan av hälsovårdsnämnden föreläggas att vid vite vidta viss åtgärd. Efterkommes inte föreläggandet får hälsovårdsnämnden verkställa åtgärden på den försumliges bekostnad. Nämnden får förordna att dess beslut skall gälla omedelbart. Föreligger missförhållande av allvarlig natur i fråga om djurs vård eller behandling, får länsstyrelsen meddela den försumlige förbud att handha djur. Djurägare kan dessutom av länsstyrelsen åläggas att avhända sig djur och förbjudas att anskaffa djur. Länsstyrelsens beslut gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

I djurskyddslagen finns vidare bestämmelser om rätt att i vissa fall omhänderta djur. Om djur utsätts för djurplågeri, t. ex. genom vanvård, får länsstyrelsen sålunda besluta att djuret skall omhändertas genom polismyndighetens försorg. Om sådant omhändertagande kan länsstyrelsen också besluta, när djurägare inte rättar sig efter åläggande att avhända sig djur eller förbud att anskaffa djur. Även beslut som nu avses gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Beslut om åtgärd av det slag som nu har redovisats kan i vissa fall

*Om snabbare
omhändertagande
av vanvårdade djur*

innebära allvarliga inskränkningar i en enskild djurägares handlingsfrihet och förvärvsverksamhet. Det är därför viktigt att också de krav som kan ställas från rättssäkerhetssynpunkt beaktas vid handläggning av ärenden om omhändertagande av djur. Detta förhållande kan förklara att ingripande inte alltid kan ske med den snabbhet som vore möjlig om hänsyn enbart skulle tas till djurskyddsintresset.

Lantbruksstyrelsen, som är central tillsynsmyndighet i djurskyddsfrågor, avser att utreda hur djurskyddslagens bestämmelser om tvångs-ingripanden tillämpas. Om denna undersökning skulle visa att bestämmelserna behöver kompletteras eller att annan åtgärd behöver vidtas för att ingripanden som nu avses skall kunna ske snabbare, är jag givetvis beredd att lägga fram förslag om sådana åtgärder.

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret, som verkligen gjorde mig mycket glad. Jag är mycket glad att lantbruksstyrelsen nu skall titta på hur lagen tillämpas. Det är nämligen alldeles uppenbart, enligt uppgifter jag har fått från många håll ute i landet, att det är något oklart vilka möjligheter djurskyddslagen ger till olika ingripanden. Det finns länsveterinärer som säger att befintlig lag borde kunna utnyttjas bättre, och det finns de som säger att man borde i vissa fall kunna ta hand om djur redan under det att ärendet utreds – som man kan göra med barn som plågas.

Detta med rättssäkerheten är naturligtvis alldeles riktigt – den skall också finnas för människor. Någon som skrev till mig och klagade över detta sade att djurägaren helt enkelt ibland kan behöva en liten paus för att hinna bättra sig – han kan ha varit hemmablind.

Jag skulle, för att visa att även djur skall ha rättssäkerhet, vilja ta upp några exempel på vad som faktiskt kan hända.

En hund var bunden vid en vägg med enmeterskedja, strypkoppel och rosenkrans, dvs. inåtriktade stålpiggar på halsbandet. Där lyckades en hälsovårdstjänsteman mycket snabbt få rättelse genom att förelägga 100 kr. i vite. Men om ägaren hade satt sig emot, hade det inte funnits någon möjlighet att snabbt få ut djuret ur pinoredskapet.

I ett annat fall stod kor och kalvar utan vatten en mycket het sommar. Också här var det en tjänsteman från hälsovårdsnämnden, som avdelats att vara specialist på detta, som lyckades rätta till saken en lördageftermiddag. Men alla förstår att detta inte kan vara regel utan måste vara undantag.

I ett tredje fall hade två personer startat en kennelrörelse utan att ha tillstymmelse till godtagbara anordningar. Hundarna var mycket magra och förvarades i en fuktig källare som luktade ammoniak. Efter en ganska lång omgång skickades hälsovårdsärendet till länsstyrelsen för att hundarna skulle kunna tas om hand omedelbart. Det var den 1 mars i år. Inte förrän i början av maj kom det ett föreläggande från länsstyrelsen, och sedan dröjde det länge innan hundarna verkligen kom därifrån.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om användningen
av besprutningspre-
paratet Karmex 80*

En annan sak som jag tycker lantbruksstyrelsen borde undersöka när den nu gör denna utredning är de luftkontrakt som det händer att en hundägare ingår när han blir förbjuden att själv handha djur därför att han har vanvårdat dem. I några fall överlåter han dem då på barn eller andra släktingar, och sedan blir det förfärligt svårt att få rättelse av förhållandena, och det kan ta en väldig tid.

Jag är övertygad om att lantbruksstyrelsen kommer att finna mycket att undersöka här, och jag är mycket glad att den har fått order att göra det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om användningen av besprutningspreparatet Karmex 80

Herr jordbruksministern DAHLGREN erhöll ordet för att besvara herr Signells (s) den 17 maj anmälda fråga, 1976/77:467, och anförde:

Herr talman! Herr Signell har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av de opinionsaktiviteter som ägt rum i samband med spridning av bekämpningsmedlet Karmex 80 över banvallar.

Karmex 80 är liksom alla andra bekämpningsmedel registrerat av produktkontrollnämnden. Nämnden har vid registreringen beslutat hänföra Karmex 80 till bekämpningsmedelsklass 3. Denna klass innehåller de svagaste preparaten.

Karmex 80 används i huvudsak för bekämpning av ogräs på banvallar, områden där allmänheten i princip inte äger tillträde.

Mot bakgrund av vad jag här anfört anser jag inte att några särskilda åtgärder erfordras från min sida.

Herr SIGNELL (s):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Orsaken till att jag ställt frågan är den oro som kommer till uttryck i samband med besprutning med fenoxisyror och det förbud regeringen utfärdat mot användningen av 2,4,5-T.

Anledningen till regeringens förbud var orosyttringar från vissa aktionsgrupper. Därför ansåg jag det naturligt att fråga jordbruksministern, om han kommer att ta hänsyn också till de opinionsyttringar som f. n. förekommer mot att Karmex 80 används för besprutning av banvallar.

Jordbruksministern säger att han inte kommer att vidta några åtgärder och hänvisar till att Karmex 80 är ett ogräsgift som hänförs till faroklass 3. Jag är nöjd med den delen av svaret.

Jag tycker också att det bör understrykas att SJ och SL vid sitt användande av Karmex 80 inte gjort sig skyldiga till olagligheter. Karmex 80 är ett ogräsgift som produktkontrollnämnden godkänt för spridning under förutsättning att vissa säkerhetsföreskrifter följs. Det har inte framkommit att vare sig SJ eller SL brutit mot säkerhetsbestämmelserna.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om användningen
av besprutningspre-
paratet Karmex 80*

Vad är det då som gör de här opinionsyttringarna intressanta? Jo, herr jordbruksminister, det är det faktum att det bl. a. är Centerns ungdomsförbund som svarat för de nämnda opinionsaktiviteterna. Centerungdomarnas moderparti är i dag det största regeringspartiet. Även landets jordbruksminister representerar centerpartiet. Med anledning härav vill jag fråga jordbruksministern: Har centerungdomarna innan de tillgreps sina drastiska åtgärder varit i kontakt med er? Har CUF-arna fått ett negativt svar från er och av den anledningen gått ut och satt sig på järnvägsrälsen för att hindra besprutningstågen att komma fram? Eller har de inte ens kontaktat er? Kan man av detta utläsa att även CUF-arna har tappat förtroendet för den nu sittande regeringen? Är det i stället för via normala kontakter med sitt moderpartis representanter i regeringen som de själva försökt hindra besprutningståg att komma fram, varvid de utsatt sig för stora risker att bli lemlästade? Jag tycker att jordbruksministern, även om inte CUF-arna vill tala med honom, bör ta kontakt med de unga centerpartisterna och avråda dem från dylika aktioner.

Slutligen vill jag fråga jordbruksministern om han tycker att det är riktigt att ett politiskt ungdomsförbund i ett demokratiskt samhälle tar till sådana metoder som här har berörts.

Herr jordbruksministern DAHLGREN:

Herr talman! Det är inte så att vi utövar något förmynderi över våra ungdomar i ungdomsorganisationerna. De har själva att ordna de aktiviteter som de tycker är lämpliga.

Men jag vill gärna säga att jag tycker att den här aktiviteten, i den mån CUF-arna var inblandade, inte var lämplig. Jag förstår inte deras oro med beaktande av vad jag förut sade. I sammanhanget vill jag också säga att jag anser att medlemmar i politiska ungdomsorganisationer bör arbeta efter de parlamentariska regler som finns. Det är det svar jag kan ge.

Herr Signell tar vidare upp det förbud som regeringen har lagt förslag om för viss typ av fenoxisyror. Jag har i samband med detta beslut också framhållit att förbudet inte innebär att regeringen kommer att gå in med förbud så snart någon grupp säger sig hysa oro för verkningarna av ett visst bekämpningsmedel.

Herr SIGNELL (s):

Herr talman! Jordbruksministern sade i sitt sista inlägg att man inte vill ha något förmynderi över ungdomarna, och det tycker också jag är helt naturligt. Men det handlar ju här om en politisk organisation, och i det politiska livet får vi inte använda oss av utomparlamentariska regler. Jag är också glad över att jordbruksministern tar avstånd från centerungdomarnas aktioner i det här sammanhanget.

Fältbiologerna har under den gångna veckan uttalat att de inte kommer att gå emot Karmex 80. De kommer i stället att inrikta sig på aktioner mot den giftspridning som nu förekommer inom jordbruket och skogs-

bruket, där man säger att det rör sig om ofantligt mycket större mängder gift. Jag vill därför fråga jordbruksministern om han kommer att ta dessa aktioner allvarligare än de aktioner CUF-arna gjort.

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

Överläggningen var härmed slutad.

*Om åtgärder för att
skydda renar mot
rovdjur*

§ 8 Om åtgärder för att skydda renar mot rovdjur

Herr jordbruksministern DAHLGREN erhöll ordet för att besvara fru Winthers (fp) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:483, och anförde:

Herr talman! Fru Winther har frågat mig om jag i anledning av det stora antal rovdjursskador, som inträffat inom Tuorpons samebys område, är villig att medverka till att åtgärder vidtas som ändrar nuvarande oacceptabla förhållanden beträffande skydd för renar mot rovdjur.

Det har kommit till min kännedom att Tuorpons sameby hos länsstyrelsen i Norrbottens län har ansökt om tillstånd att minska stammen av järv, lo och björn.

Länsstyrelsen har den 26 maj 1977 beslutat i ärendet. Beslutet anger att två järvkullar får fångas. Någon minskning av stammen av lo och björn enligt ansökan medges däremot inte. För det fall samebyn skulle överklaga länsstyrelsens beslut kommer ärendet att prövas i vederbörlig ordning. Jag är därför inte beredd att nu vidta särskilda åtgärder för att skydda renar mot rovdjur inom Tuorpons sameby.

Jag vill också erinra om att ersättning för renar som har dödats av rovdjur utgår av statsmedel.

Fru WINTHER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret. Jag får väl beteckna det som litet försiktigt och avvaktande.

Min fråga rör en liten grupp människor i vårt land, men den är betydelsefull eftersom den gäller dessa människors möjligheter att bedriva sin näring och deras möjlighet att få sin ekonomiska utkomst. Samerna i Tuorpon har under många år förlorat renar på grund av rovdjursattacker. Det är främst järv, lo och björn som finns i området, men också örnen kan dyka ner och ta med sig en renkalv upp i luften.

Den gångna vintern har varit speciellt besvärlig. Mellan 500 och 600 djur har rivits. Dessutom är det så att björnen och örnen, som ger sig på renkalven, inte lämnar några spår kvar, så samerna får ingen ersättning för de djuren. Och även om man får ersättning för t. ex. en renko som rivs så är det ju inte bara den renkon man förlorar utan också många kalvar i framtiden.

Samebyn har hos naturvårdsverket ansökt om jakttillstånd för visst antal djur av järv, lo och björn inom kalvningslandet våren 1977 för att kunna skydda de nyfödda kalvarna i vår och minska attackerna till vintern. Man fick, som jordbruksministern sade i sitt svar, genom

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om åtgärder för att
skydda renar mot
rovdjur*

länsstyrelsens beslut den 26 maj tillstånd till en viss decimering av järvbeståndet, men man fick avslag när det gäller björn och lo med hänvisning till ordinarie jakttid.

Samerna är väldigt bekymrade över det här beslutet. Det ger dem ingen hjälp att värna renhjorden. När det gäller järvfångsten – man skulle få ta bort två kullar inom området – så är järvungarna troligen redan så stora att de springer omkring, och då är det för sent för den sortens fångst.

Naturvårdsverket medger att olägenheterna är omfattande och rovdjursstammen stor inom det angivna området. Verket anser emellertid att under så ogynnsamma snöförhållanden som det har varit i vinter måste renarna få en ökad tillsyn. Om detta vill jag bara säga att under februari, mars och april har samerna satt in extra bevakning till en kostnad av 30 000 kr. Det är alltså trots extra bevakning som så många djur har rivits, och rovdjursattackerna gör det mycket svårare att hålla renhjorden samlad.

Naturvårdsverket slutar sitt yttrande med att säga att det är önskvärt att frågor av detta slag diskuteras på ett betydligt tidigare stadium än som skett. Då är att märka att samebyn hörde av sig första gången 1966 och sedan har hört av sig under åren. Förra året skrev man till naturvårdsverket, men på det brevet har man ännu inte fått något svar. Jag tror faktiskt att Tuorpons samer har gjort vad de har kunnat. Nu måste vi från samhällets sida hjälpa dem och underlätta deras arbete med renskötsel. Det stämmer också med regeringsformens 1 kap. 2 §, där det talas om skydd för etniska och språkliga minoriteter till eget kultur- och samhällsliv.

För samekulturen utgör rennäringen en viktig grund, och jag vill återigen fråga jordbruksministern: Vilka åtgärder kan man tänka sig i framtiden för att underlätta för samerna?

Herr jordbruksministern DAHLGREN:

Herr talman! Med utgångspunkt i den aktuella frågan finns det ändå anledning att erinra om att vi här har att göra med problem som berör skilda intressen. Det är inte bara fråga om samernas anspråk på trygghet i näringsutövningen. Det gäller också vitala naturskyddsintressen. Samhället har på olika sätt sökt balansera dessa intressen, och i huvudsak anser jag att nu gällande bestämmelser motsvarar intressenternas krav.

Jag är emellertid fullt medveten om hur viktig denna fråga är, och jag vill som svar på fru Winthers direkta fråga säga att enligt direktiven för den nyligen tillsatta jakt- och viltvårdsberedningen öppnas möjlighet för beredningen att se över rovdjursituationen i stort.

Fru WINTHER (fp):

Herr talman! Det är väl riktigt att här gäller det en avvägning. Även rovdjuren måste få leva, och jag tror att samerna verkligen vill slå vakt också om rovdjurens rätt. Men varje djurskötare, vare sig man har hand

om renar, får eller getter, blir väldigt oroad och förtvivlad när rovdjuren river de djur som man har hand om.

Ett sätt att komma till rätta med det här problemet är väl att tillgodose ett önskemål från samernas sida om att inrätta rovvilt nämnder. Det kanske man kan komma fram till i den utredning som jordbruksministern talade om. I dessa rovvilt nämnder skulle man kunna ta upp förhandlingar mellan Samernas riksförbund och naturvårdsverket och på det sättet få en överenskommelse om hur man skall göra med rovdjursfrågan i respektive område.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om värdesäkring av vissa statliga tjänstelivräntor

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr Stenssons (fp) den 17 februari anmälda fråga, 1976/77:260, och anförde:

Herr talman! Herr Stensson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att värdesäkra livräntor som utgår enligt äldre statliga pensionsbestämmelser.

Reglerna för beräkning av statliga tjänstelivräntor har kommit till efter förhandlingar mellan statens avtalsverk och de statsanställdas huvudorganisationer.

I oktober 1973 enades dessa parter om helt nya regler för beräkningar av statliga tjänstelivräntor. Reglerna innebär bl. a. att tjänstelivräntorna har blivit i viss omfattning värdesäkrade. De är oförändrade till beloppet från dagen för avgången till 65 års ålder men följer därefter ändringarna i basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

De nya reglerna gäller arbetstagare som har avgått ur tjänst efter år 1973 men kan, om arbetstagaren önskar det, tillämpas även om anställningen har upphört under år 1973.

Frågan om en värdesäkring av de statliga tjänstelivräntorna även för dem som har avgått ur tjänst före år 1973 bör i första hand diskuteras mellan avtalsverket och personalorganisationerna. Frågan har också aktualiserats i årets avtalsrörelse. Jag avser inte att på något sätt föregripa förhandlingarna.

Herr STENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetminister Mundebo för svaret på min fråga. Den är ställd mot bakgrund av ett speciellt fall men i medvetande om att ganska många före detta offentligt anställda har upplevt och upplever sig vara orättvist behandlade vid beräkningen av statliga tjänstelivräntor. Att tillbringa en så lång tid som 25–30 år i offentlig tjänst och – efter att i slutet av sin yrkesverksamma tid ha övergått till annan verksamhet – inte få ut nämnvärt mycket av den pensionsförmån som under hela tjänstgöringstiden har varit en innehållen lö-

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om värdesäkring av
vissa statliga
tjänstelivräntor*

neförmån kan verkligen kännas bittert. Den person som är bakgrund till min fråga har gjort åtskilliga framstötter på skilda nivåer. Han har fått ganska blekladga besked.

Den redovisning som återfinns i budgetministerns svar tycker jag är mycket mer positiv än de svar på tidigare framstötter som jag har sett i detta ärende. Att departementschefen inte vill gå in i myndighets handläggning är förklarligt. Svaret kan väl ändå få indirekt verkan när det bringas till myndighetens kännedom. Avtalsverket är kanske något mer medgörligt i ärenden av här berörd typ nu än tidigare.

Att frågan har aktualiserats i årets avtalsförhandlingar bådar gott, tycker jag. Ifrågavarande statspensionärer måste kanske också vara något mer påträngande och uppfordrande gentemot sina huvudorganisationer för att så snart som möjligt få tillfredsställande lösningar på i min fråga berörda pensionsproblem.

Herr talman! Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om utlokaliseringen av FOA

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr *Holmqvists* (s) den 12 maj anmälda fråga, 1976/77:452, och anförde:

Herr talman! Herr *Holmqvist* har frågat mig om jag anser att förfaringssättet vid beslutet om ny lokalisering av FOA står i överensstämmelse med vad i medbestämmandelagen anges om information och förhandling vid organisationsförändringar.

Något beslut om ny lokalisering av FOA har ännu inte fattats. F. n. pågår särskilda förhandlingar enligt 11 § medbestämmandelagen mellan statens förhandlingsråd och de statsanställdas huvudorganisationer. Mitt svar på herr *Holmqvists* fråga, om regeringen följer de regler som anges i medbestämmandelagen, är således ja.

Jag måste emellertid upprepa vad jag sade här i kammaren den 16 maj i ett svar på en fråga av herr *Wästberg* i Stockholm, nämligen att det är regeringen och riksdagen som fattar de avgörande besluten om förläggning av statlig verksamhet. Inför sådana beslut måste olika synpunkter vägas mot varandra. Bl. a. måste hänsyn tas till effekter som alternativa lokaliseringar kan få för mottagande kommuner. Verkens lokalförsörjningsproblem spelar också en viktig roll.

Oavsett vilka motiv som ligger bakom skilda flyttningsbeslut är det enligt min mening synnerligen angeläget att den berörda personalen i största möjliga utsträckning bereds tillfälle att påverka alla viktiga frågor som rör genomförandet av flyttningen.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om utlokalisering-
en av FOA*

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för det här svaret.

Det finns en viss positiv framtoning i detta svar, men jag är inte tillfreds. Jag tycker att det finns anledning markera att det i en framtid inte får gå till på det här sättet som det gjort när det gäller att, i varje fall preliminärt, besluta om FOA:s förläggning till Botkyrka.

När riksdagen beslöt att flytta en viss del av verksamheten vid FOA till Linköping och Umeå, skedde det inte utan att det upplevdes som påfrestande för forskningsanstalten. Jag vill här framhålla att anstalten är mycket värdefull, inte bara för det svenska försvaret utan också för andra grenar av svenskt samhällsliv. Vi var därför vid den aktuella tidpunkten angelägna om att för den kvarblivande verksamheten finna en lösning som tillfredsställde personalen. Den tidigare generaldirektören gjorde en undersökning om hur man skulle kunna bevara och bygga ut verksamheten här i Stockholm i framtiden. En undersökning om att bygga ut verksamheten i Ursvik och i Grindsjön har genomförts i gott samförstånd med personalen.

Nog är det överraskande för personalen att en dag läsa i tidningarna att Botkyrka skall lyckliggöras med att anstalten skall förläggas dit. Jag utgår ifrån att det inte har träffats något formellt beslut. Men det är en mycket dålig start att med en sådan bakgrund ta kontakt med personalen eller generaldirektören, när de först har läst om saken i tidningarna. Det inger inget förtroende för hur man handlägger sådana här ärenden. Oavsett medbestämmandelagen menar jag att det vore en självklarhet att i första hand diskutera med dem det närmast vederbör, dvs. med ledningen för anstalten och dess personal.

Det vanliga tillvägagångssättet – fast här kommer jag in på områden som inte angår mig – är att tillsätta en kommitté som får lov att studera sådana här frågor. Då får personalen möjligheter att på ett helt annat sätt klargöra sina synpunkter och få dem beaktade.

Jag hade varit mycket mer tillfreds om herr budgetministern svarat att det inte skall gå till på det här sättet i framtiden. Det hade varit en viss trygghet för de statsanställda att få besked om att detta inte är ett förfaringssätt som svarar mot regeringens uppfattning hur man skall förhålla sig i sådana här frågor.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Om det hade gått till precis så som det har framställts i pressen skulle jag ha sagt att man inte får handla så här. Men herr Holmqvist har kanske själv erfarenhet av att det inte alltid är så att alla enskildheter som redovisas som nyheter i pressen till fullo överensstämmer med det faktiska tillvägagångssättet.

Här har under loppet av några veckor skett överläggningar med personalorganisationerna, och några beslut har ännu inte fattats. Innan ett sådant beslut fattas kommer vi självfallet att lyssna på alla de synpunkter som framförs av representanter för de berörda personalorganisationerna.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om återanpass-
ningen av straffade*

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag känner mig i viss mån tillgodosedd med det svar som budgetministern nu ger, därför att jag utgår ifrån att de anställda vid FOA som har beskrivit situationen för mig också har framhållit det verkliga förhållandet såsom de har upplevt det. Jag har absolut ingen anledning att tro något annat. Att föreställa sig att anstaltens chef och ledande personal skulle lämna oriktiga uppgifter i ett sådant här sammanhang är helt uteslutet. Efter denna förklaring av budgetministern är jag tacksam för att det verkligen blir ett reellt innehåll i de fortsatta kontakterna, så att personalen får möjlighet att framföra sina åsikter och verkligen få dem prövade.

Med detta ber jag att få tacka för svaret ännu en gång.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om återanpassningen av straffade

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr Klövers (s) den 12 maj anmälda fråga, 1976/77:454, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Klöver har frågat vilka åtgärder justitieministern anser lämpliga att vidta för att staten i egenskap av arbetsgivare skall ta sitt ansvar för att straffade personer – som ett led i återanpassningen av dem – ges lämpliga anställningar.

Frågan hör närmast hemma i budgetdepartementet och har därför lämnats över till mig.

Som bakgrund till frågan har herr Klöver angett bl. a. att statliga företag ofta har så byråkratiska och krångliga anställningsförfaranden att det är betydligt svårare att placera personer med socialt handikapp i dessa företag än i enskilda.

Jag tolkar herr Klöver på det sättet att han med sin fråga avser både egentliga statsmyndigheter och statliga företag som drivs i bolagsform.

Vad först angår själva statsförvaltningen vill jag framhålla att förfarandet vid tillsättning av tjänst är mera formbundet än i privat verksamhet. Proceduren kan förefalla omständlig. Men den får ses mot bakgrund av grundlagens krav på att statliga tjänster skall tillsättas efter sakliga grunder. Man får f. ö. inte glömma bort de rättssäkerhetsgarantier som reglerna om tjänstetillsättning är avsedda att ge den som söker en statlig anställning. Det är givet att samma garantier måste gälla alla sökande, också den som är straffad.

När det gäller en straffad persons möjligheter att få statlig anställning vill jag hänvisa främst till ett cirkulär från år 1972. Den som har gjort sig skyldig till brott får enligt det cirkuläret utestängas från anställning endast om brottet bedöms göra honom olämplig för arbetsuppgifterna. Statens personalnämnd skall höras så snart det kommer upp fråga om

att vägra någon anställning därför att han begått brott.

Det finns också ett annat cirkulär av intresse i sammanhanget. Det rör partiellt arbetsföra och innehåller riktlinjer om bl. a. personer med sociala arbetshinder. Riktlinjerna går ut på att statsmyndigheterna bör ha en välvillig inställning till dessa personer som arbetskraft och att staten bör ta ledningen i det hänseendet.

I vad rör de statliga företagen av bolagstyp kan jag i samförstånd med industriministern meddela att de i sin anställningspolitik arbetar i huvudsak på samma sätt som privatägda företag. Jag vill dock framhålla att det från kriminalvårdshåll har getts positivt erkännande åt de anställningsprinciper som tillämpas av företag inom statsföretagsgruppen.

Ifall de cirkulär jag talat om tillämpas i praktiken på det sätt som är avsett, anser jag att staten tar det ansvar som herr Klöver frågar efter. Vid en konferens förra året mellan bl. a. brottsförebyggande rådet och statens personalnämnd framfördes emellertid från flera deltagare krav på effektivare åtgärder från statens sida för att främja anställning av straffade. Personalnämnden har därefter lagt fram bl. a. ett förslag till ändring i bestämmelserna om anställning av straffade. Det förslaget övervägs f. n. i regeringskansliet. Jag vill särskilt betona att jag anser det synnerligen betydelsefullt att möjligheterna för straffade att få ett arbete och att behålla detta tas till vara.

Herr KLÖVER (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret, som med välvillig tolkning kan tydas så att vi är överens om att åtgärder behöver vidtas i det här sammanhanget. Bakgrunden till min fråga är att man allt oftare träffar på människor som efter ett avtjänat straff har svårigheter att få anställning. Vi är naturligtvis överens om att det är utomordentligt viktigt att de personer som begått brott eller på annat sätt har socialt handikapp skall ges så goda förutsättningar som möjligt att komma in i ett normalt levnadssätt. All kriminalvård skulle ju vara rätt meningslös om man inte efter ett avtjänat straff kan erbjudas ett hyggligt arbete, en godtagbar bostad och naturligtvis möjligheter till mänsklig gemenskap. De återfall i brottslig verksamhet som kan noteras beror ofta på att vederbörande inte fått arbete, och det är lätt att förstå att det för en människa som kommer ut från ett fängelse och inte har något arbete att komma till, kanske inte någon bostad, inte finns så mycket att välja på.

Men man blir litet orolig när det visar sig att det är svårare att bereda dessa människor arbete inom av staten ägda arbetsplatser än vid arbetsplatser inom den enskilda sektorn. Detta bekräftades just vid den konferens som hölls förra året på initiativ av brottsförebyggande rådet och som budgetministern hänvisade till i sitt svar. Jag vill i all hast citera ett par yttranden som gjordes av deltagare där, bl. a. av en arbetsförmedlare som i flera år har sysslat med just arbetsförmedling för straffade personer. Han sade: "Jag kan inte berömma mig för att ha lyckats särskilt väl, när det gäller att få in dessa människor i statliga arbeten. Ibland

har jag gjort vissa försök, men det har inte gått särskilt bra. Jag har också varit med på behandlingskollegier på kriminalvårdsanstalter. Där har jag fått lyssna på ganska många redogörelser över de intagnas tidigare förhållanden och med utgångspunkt från detta kan jag säga att det inte är särskilt vanligt att de har haft statlig tjänst någonsin."

En annan vid samma konferens sade: "Jag har tidigare i rätt många år arbetat som socialarbetare och minns inte att jag i något fall lyckades få någon person med socialt handikapp anställd hos stat eller kommun. Däremot vill jag bekräfta att stat och kommun länge har tagit ett stort ansvar för redan anställda."

Vid samma konferens redovisades också ett material från Västerås, där skyddskonsulenten genom distriktets övervakare sökt kartlägga klienternas arbetssituation. Den undersökningen omfattade 378 klienter och av dem hade endast en staten som arbetsgivare.

Med detta som bakgrund kan man verkligen förstå att staten här inte har tagit sitt ansvar på samma sätt som arbetsgivare kanske gör inom den enskilda sektorn.

Jag skulle vilja fråga, med hänvisning till slutklämman, om man kan räkna med att regeringen följer upp statens personalnämnds initiativ med konkreta åtgärder i syfte att komma till rätta med de här problemen.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Jag tror nog att det kan finnas fall som inte stämmer överens med de riktlinjer som är utfärdade. Men i stort sett tror jag ändå att de statliga verken och myndigheterna söker följa de riktlinjer som anges i de cirkulär som jag nämnde. Jag vill i anledning av herr Klövers senast ställda fråga understryka att jag vill verka för att effektivisera de åtgärder staten kan vidta för att främja anställning av straffade och än en gång framhålla att i regeringskansliet nu pågår arbete på detta område.

Jag vill också understryka de slutord som finns i mitt svar, att jag tycker att det är synnerligen värdefullt att de straffade får goda möjligheter att arbeta i statliga verk och myndigheter.

Herr KLÖVER (s):

Herr talman! Jag tackar för de upplysningarna. Det här cirkuläret, som gavs ut av förra regeringen 1972, var egentligen en omarbetning av ett cirkulär som hade gällt redan tidigare. Det innebär egentligen bara att om det skulle visa sig att den som söker anställning har befunnit sig skyldig till brott, får han av den anledningen utestängas från anställning endast om brottet prövas göra honom olämplig för arbetsuppgifterna. Dessutom skall, om fråga uppkommer om en sådan här anställning, statens personalnämnd få tillfälle att avge yttrande. Jag kan försäkra herr budgetministern att statens personalnämnd inte har varit överbelastad med arbete på grund av sådana här ärenden. Bestämmelserna har kringgått i mycket stor utsträckning. Ett cirkulär hjälper föga om inte den

goda viljan finns.

Det finns en del som jag tror är viktigt att beakta när det gäller att komma till rätta med statens anställningsförfarande. Man har de krångliga bestämmelserna att dels måste arbetsförmedlarna ha möjlighet att nå beslutsfattarna i god tid före beslut om tillsättning av tjänst, dels måste man beakta att det kategoriska kravet på förtjänst och skicklighet som gäller för statligt anställda är en barriär som man bör komma till rätta med.

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om ett bättre
redovisningssystem
för skatter och
avgifter*

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Det är bl. a. sådana uppslag som vi prövar i det beredningsarbete som nu pågår.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om ett bättre redovisningssystem för skatter och avgifter

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr Nordins (c) den 18 maj anmälda fråga, 1976/77:471, och anförde:

Herr talman! Herr Nordin har frågat mig om jag är beredd vidtaga åtgärder för att skapa ett mer smidigt fungerande redovisningssystem för skatter och statliga avgifter och därmed förhindra irritation hos de lojala skattebetalarna.

Uppbörderna av skatter och allmänna avgifter sker i regel flera gånger varje år och berör sammanlagt drygt 6 milj. skatt- och avgiftsskyldiga. För att systemet skall fungera krävs medverkan av de skattskyldiga, arbetsgivarna och flera olika myndigheter.

Det är ofrånkomligt att fel uppkommer i ett sådant omfattande system. Bl. a. har i några fall skatte- och avgiftskrav sänts ut trots att betalning har skett inom föreskriven tid. Den stora mängden betalningar och registreringar gör det givetvis svårt att helt förebygga sådana misstag. En ökning av antalet fel kan ofta iaktas när man ändrar de materiella skatte- och avgiftsreglerna eller rutinerna för inbetalningen och redovisningen. Det ökande antal fel som enligt herr Nordin har skett under de senaste åren, främst i fråga om arbetsgivaravgifterna, torde ha sin förklaring i sådana ändringar.

Jag kan här t. ex. peka på att införandet av en särskild avgift fr. o. m. år 1976 för kvarstående arbetsgivaravgift medförde en mycket kraftig ökning av antalet fyllnadsinbetalningar. Trots en omfattande information om hur betalningen skulle gå till gjordes i många fall inbetalningar till fel myndighet. Även en omläggning under år 1975 för automatisk databehandling av inbetalningskortet medförde vissa övergångsproblem.

De svagheter som i dessa hänseenden har kunnat konstateras har enligt uppgift från ansvariga myndigheter nu i huvudsak undanröjts. Inom myndigheterna pågår ett fortlöpande arbete för att bringa ned antalet fel vid

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om ett bättre
redovisningssystem
för skatter och
avgifter*

förfarandet. Jag vill också framhålla att riksskatteverket och statskontoret inom ramen för det s. k. RS-projektet kommer att utarbeta förslag till ett smidigare och säkrare system för inbetalning och redovisning av skatt. Förslag härom väntas under hösten innevarande år. Vidare arbetar pensionskommittén med frågan om att införa enhetligare- och enklare regler avseende arbetsgivaravgifterna.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr budgetministern för svaret på min fråga.

Jag tror att det i viss mån dämpar irritationen. För finns det någonting mer irriterande för en lojal skattebetalare, som inom utsatt tid och till rätt myndighet betalar sina skatter och avgifter, än att trots detta efter två till tre månader få ett brev från kronofogdemyndigheten med krav på pengar och hot om utmätning? Under 1970-talet har sådant börjat hända allt oftare. Man kan undra varför.

Jag anser att förklaringen ligger i det stelbenta uppbördssystem som utvecklats – eller kanske det har invecklats.

Arbetsgivaravgiften t. ex. skall inbetalas senast den 18 i månaderna februari, april, juni, augusti, oktober och december. Efter den 18 i dessa månader åligger det riksförsäkringsverket att upprätta indrivningsförteckning och sända den till varje länsstyrelse. Länsstyrelsen i sin tur överlämnar ärendet till kronofogdemyndigheten.

Riksförsäkringsverkets sammanställning tas fram genom data. Datakörningen startar visserligen inte redan dagen efter uppbördsperiodens slut, men tydligen dock så snart att de inbetalningar som skett på mindre postanstalter inte hinner komma in i bokföringen.

Ett par månader senare kommer nästa fas i utvecklingen: kronofogdemyndigheten sänder ett kravbrev. Skattebetalaren protesterar och påpekar att han har betalat för länge sedan och till rätt myndighet. Kronoassistenten måste nu åka ut till skattebetalaren och kontrollera kvittot. Kronoassistenten, som är helt oskyldig, får försöka förklara myndigheternas misstag, så långt det går. Därefter inger kronofogdemyndigheten rapport i två exemplar på blankett RSV 9216. Blanketterna sänds till länsstyrelsen, som i sin tur sänder dem till riksförsäkringsverket. Med stöd av gjord utredning går ett exemplar av denna åter via länsstyrelsen till kronofogdemyndigheten. Ett motsvarande belopp översänds också, och först därefter kan kronofogdemyndigheten redovisa ärendet slutgiltigt.

Jag skall inte här och nu ställa budgetministern till svars för allt detta. Denna djungel av byråkrati utvecklades ju på den gamla regeringens tid, men låt mig säga att nu är det dags att röja i djungeln.

Måste man verkligen starta en datamaskin så här bums? Det ginge ju att vänta bara ytterligare ett par dygn, så löstes en del av problemet. Borde inte regeringen kunna ge antibyråkratiutredningen order att ta itu med sådana här saker med förtur, om nu inte det här RS-projektet medför

en lösning? Är budgetministern beredd att skänka en tanke även åt kronoassistenterna, för de har besvär nog med dem som inte betalar skatter och avgifter? De borde slippa ifrån onödigt arbete!

Allra sist: Kläm gärna åt skattesmitarna, men var rädd om de lojala skattebetalarna. I ett högskatte land som vårt skall man inte irritera dem i onödan.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Självfallet måste ambitionen vara att det skall bli så få fel som möjligt och helst inga. Men vi kan kanske aldrig uppnå att ett system som omfattar sex miljoner skatte- och avgiftsskyldiga, som har att flera gånger om året betala skatter och avgifter, blir helt felfritt.

Jag tror att vi måste starta från grunden för att försöka få enklare regler för beräkning och redovisning av skatter och avgifter, och jag hoppas verkligen att såväl de sittande skatteutredningarna som pensionskommittén skall ge väsentliga bidrag för att vi i framtiden skall kunna få bättre förhållanden. Jag försäkrar att jag skall ägna många tankar både åt kronoassistenterna och åt de lojala skattebetalarna och att vi skall göra allt för att det skall bli så få fel, problem och irritationsmoment som det någonsin är möjligt.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Tack för det, herr Mundebo! Ambitionen att starta från grunden i den här frågan tycker jag verkligen är vällovlig.

Problemet gäller ju att på ett effektivt sätt använda de personresurser som finns vid skatteuppbörd. Gör man det tror jag man skulle kunna komma till rätta med en hel del andra avigsidor, som egentligen inte har att göra med den fråga jag ställde. Men vi har ju i kammaren ofta diskuterat skatteflykten. Vi har fastighetshajar, sutenörer och allsköns folk som inte betalar skatt. Och sedan säger man ofta: Vi har inte resurser att följa upp ärendena, även om det är nödvändigt. De resurserna skulle man nog kunna få fram, om man använde den nu befintliga personalen på ett effektivare sätt, dvs. att den inte kopplas in på onödigt arbete av det slag som jag här har redogjort för. Men nu är löftet givet, och jag hoppas verkligen att det skall infrias och infrias snart.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om remissbehandlingen av utredningsförslag angående avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för gåvor till ideella och humanitära ändamål

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr Svenssons i Kungälv (s) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:485, och anförde:

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

Om remissbehandlingen av utredningsförslag angående avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för gåvor till ideella och humanitära ändamål

Torsdagen den
2 juni 1977

Om remissbehandlingen av utredningsförslag angående avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för gåvor till ideella och humanitära ändamål

Herr talman! Herr Svensson i Kungälv har frågat mig om regeringen avser att remittera det väntade utredningsförslaget om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för gåvor till ideella och humanitära ändamål samt i så fall om remissens ungefärliga omfattning.

Mitt svar är att utredningsförslaget skall remissbehandlas och att de närmast berörda organisationerna därvid kommer att få tillfälle att yttra sig.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag tackar budgetministern för svaret på min fråga.

Enligt min mening är det viktigt att remissen blir så bred som möjligt, och jag finner av svaret att det är de närmast berörda organisationerna som kommer att få yttra sig. Man kan fråga sig vilka det är fråga om. Är det de som skall få rätt till avdrag eller är det också de som avses bli utan avdragsrätt? De som blir utan avdragsrätt är ju också berörda. Det är givetvis många organisationer som är intresserade av denna fråga. Jag kan nämna att det i Danmark är ungefär 1 000 organisationer som är avdragsberättigade.

Nu verkar det som om regeringen tänker sig en begränsning av antalet remissinstanser. I utredningsdirektiven talas det om ideella och humanitära organisationer, men i de reservationer som vi har anfört i skatteutskottet och som oppositionen har drivit här i kammaren har angivits en mycket vidare krets. I reservationen vid skatteutskottets betänkande 1975/76:51 anges följande definition: "avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för gåvor till religiösa ändamål samt till u-hjälp och andra humanitära, kulturella, vetenskapliga eller eljest uppenbart samhällsnyttiga ändamål".

Förutom olika ideella och humanitära organisationer, kyrkor och samfund bör givetvis de fackliga organisationerna höras. Enligt min mening bör också fackföreningsavgiften liksom föreningsavgifter i allmänhet, om nu systemet införes, bli avdragsgilla. Vissa organisationer finansierar sin verksamhet huvudsakligen med avgifter, andra med gåvor, och här måste man skapa rättvisa.

Jag har i min fråga antytt att avdragsrätten är av utomordentligt genomgripande betydelse för å ena sidan organisationslivet och å andra sidan dess enskilda medlemmar. Vi vet också att förslaget är högst kontroversiellt. Handikapporganisationerna har redan uttalat att de är emot förslaget. Själv anser jag att direkta bidrag är att föredra. Men andra parter är mer positiva.

Det finns ingen anledning att just nu gå in på frågans vare sig materiella eller politiska innehåll, men det är viktigt för mig att få veta att remissen blir så bred som möjligt och att det, om huvudorganisationerna blir remissinstanser, också ges tid för underorganisationerna att yttra sig. Jag skulle önska att budgetministern preciserade sitt svar litet närmare.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Betänkandet kommer att överlämnas om drygt 12 timmar, och min förhoppning är att vi, helst under nästa vecka, skall kunna skicka ut en mycket bred remiss. Förutom ett femtontal myndigheter, som kommer att anmodas att yttra sig, finns på ett utkast till en remisslista ungefärligen ett femtiotal organisationer – humanitära, kulturella, ideella och fackliga – och den förteckningen täcker mycket väl hela organisationssverige.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag vill faktiskt än en gång uttrycka min tacksamhet, framför allt för det senast lämnade svaret. Jag ville med mitt inlägg särskilt understryka att inte bara de organisationer som avses få tillgodogöra sig avdraget utan även andra skall få tillfälle att yttra sig, eftersom också de är intresserade av denna fråga. Nu hoppas jag att det också blir på det sättet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om löneökningar åt sjukvårdspersonal

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara fru *Hanssons* (s) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:490, och anförde:

Herr talman! Fru Hansson har frågat mig vilken roll regeringen avser att spela för att möjliggöra vissa löneökningar för sjukvårdspersonalen.

De centrala förhandlingarna för den privata delen av arbetsmarknaden har nyligen avslutats. Förhandlingar för de stats- och kommunalanställda pågår. Det saknas anledning för mig att kommentera pågående förhandlingar.

Fru HANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret, även om det egentligen bara är svar på halva frågan. Herr Mundebo tar inte avstånd från statsrådet Troedssons uttalande. Det hedrar i och för sig herr Mundebo att han inte lägger sig i avtalsrörelsen.

Vi vet av erfarenhet att regeringens ledamöter gärna gör sina personliga utspel, nu och då. En del utspel tas tillbaka av andra regeringsledamöter, en del får stå oemotsagda. När det gäller statsrådet Troedssons utspel är det inte vad hon säger som jag reagerar mot, mera kanske hennes *inbopp i lönerörelsen*. Vi är ju inte vana vid detta. Jag är i och för sig mycket tacksam för hennes omtanke om vårdpersonalen, som gör en oerhört fin insats för låg betalning. Det är alltså inte det jag vänder mig mot. Vårdpersonalen behöver allt stöd. Men hennes uttalande stämmer väldigt dåligt med vad regeringen tidigare sagt om möjligheterna till löneökningar.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om löneökningar åt
sjukvårdspersonal*

Vi kan bara erinra oss finansplanen, där ekonomiminister Bohman på ett flertal ställen talade om för löntagarna hur mycket de kunde få lov att ta ut i löneökningar, och det var inte mycket. Man blir då onekligen förvånad när statsrådet Troedsson gör sina utspel, då vi vet att kraven i lönerörelsen från sjuksköterskorna ligger skyhögt över vad herr Bohman i finansplanen sagt vara möjligt. Därför anser jag det faktiskt vara skäl att få reda på vad hon egentligen avser, och om hennes utspel har förankring hos löneministern. Det var därför jag ställde den här frågan till statsrådet Mundebo.

Jag finner det faktiskt litet vårdslöst av ett stadsråd, som har ansvar för en så viktig del av socialdepartementets område – sjukvården – att gå ut och inge vårdpersonalen sådana förväntningar på ökade löner som statsrådet Troedsson gjort. Ute bland vårdpersonalen förväntar man sig faktiskt nu att statsrådet skall kunna göra en insats för att förbättra deras löner. När ett statsråd gör ett uttalande tror man naturligtvis att det är allvarligt menat.

Jag har absolut ingenting emot att vårdpersonalen får ökade löner. Jag arbetar själv inom vårdsektorn och jag vet att man åtminstone inom Kommunalarbetareförbundet under många år har slagits för att få förbättringar inom vårdsektorn, speciellt för de lägst avlönade.

Sjuksköterskorna begär i årets avtalsförhandlingar 40 % i löneökningar, om man får tro det som står i tidningarna. Detta kan inte vara oskäligt om man jämför deras löner med läkarnas, och det ligger ju nära till hands att göra det. Fru Troedsson anser det tydligen också skäligt, men det rimmar väldigt illa med vad hennes partikollega i finansdepartementet säger i finansplanen. Jag antar av svaret att döma att budgetministern har fru Troedssons uttalande och hennes omtanke om sjukvårdspersonalen i åtanke vid de fortsatta förhandlingarna mellan stat och kommun. De är f. n. bordlagda.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Jag vill som sagt var inte kommentera de pågående förhandlingarna, i all synnerhet som den berörda gruppen i huvudsak arbetar i landsting och kommuner.

Jag skall heller inte kommentera den pågående debatten i detta ämne, men kanske kan jag ändå återge vad statsrådet Troedsson sade vid den landstingskonferens som ägde rum i november 1976 och i en TT-intervju litet senare. Statsrådet Troedsson sade då följande:

”Vi måste räkna med att äldresjukvården framöver kommer att ta en växande andel av våra inkomster, dels på grund av den kraftiga förskjutningen mot äldre, mer vårdbehövande åldrar, dels för att kunna ge ’mindre kvinnliga’ och mer marknadsmässiga löner. Och jag hoppas kunna säga detta utan att det skall uppfattas som något inhopp i avtalsrörelsen”.

Jag har här citerat det inlägg som alltså har gjorts vid två tillfällen, och jag gör det citatet utan att kommentera vare sig löneförhandlingar eller pågående debatt.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om aktualisering av
arbetsmiljöfrågor i
pågående GATT-
förhandlingar*

Fru HANSSON (s):

Herr talman! Vi vet ju att fru Troedsson har fått en hel del kritik för de uttalanden som hon har gjort. Hon har också försvarat sig, bl. a. på sjuksköterskornas kongress, där hon sagt att frågan om lönerna naturligtvis är en avtalsfråga men att hon ändå såsom ansvarig för sjukvårdsområdet inte kan bara sticka huvudet i busken och nöja sig med att konstatera detta.

När ett statsråd gör sådana uttalanden inför en sjuksköterskekongress, förväntar sig sjuksköterskorna naturligtvis att detta statsråd i sin egenskap av ansvarig för området skall göra en insats för att försöka förverkliga vad hon sagt sig hoppas på.

Vi känner till kommunernas och landstingskommunernas ekonomiska svårigheter och kan därför ställa frågan hur detta skall kunna finansieras. Fru Troedsson måste ju också ha tänkt på den saken, men hon kanske menar att staten ändå måste gå in med ett bidrag. Skapar man förväntningar om någonting som kostar mycket pengar, måste man givetvis också vara beredd att satsa en del pengar på att dessa förväntningar skall kunna infrias.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om aktualisering av arbetsmiljöfrågor i pågående GATT-förhandlingar

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara herr *Lidboms* (s) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:482, och anförde:

Herr talman! Herr Lidbom har frågat mig om den svenska regeringen tar sig an vissa problem med handelspolitisk anknytning angående arbetsmiljöfrågor i de pågående multilaterala handelsförhandlingarna i GATT. Frågan gäller bl. a. eventuella handelspolitiska åtgärder till följd av skillnader i arbetsmiljö som via kostnadssidan kan utgöra en internationell konkurrensfaktor.

Olika aspekter på arbetsmiljöfrågan har under senare år varit uppe till diskussion i internationella sammanhang. Regeringen delar de grundläggande tankar och värderingar som därvid har kommit till uttryck. Det vore emellertid orimligt att vidta handelspolitiska skyddsåtgärder mot något land enbart av det skälet att man inte uppnått samma höga nivå på sin arbetsmiljö inom olika industribranscher som vissa andra länder. Man kan ju inom vissa ramar välja att ta ut standardförbättringar på olika sätt – kortare arbetstid, högre löner, förbättrad arbetsmiljö etc. Handelspolitiska åtgärder riktade mot länder med dåliga arbetsmiljöer skulle ju dessutom främst drabba u-länder.

Det kan dock naturligtvis uppstå mer särpräglade fall, där ett land målmedvetet söker skapa konkurrensförmåner genom att inte tillgodose

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om aktualisering av
arbetsmiljöfrågor i
pågående GATT-
förhandlingar*

rimliga miljökrav. Det kan under vissa betingelser finnas skäl att införa skyddsåtgärder mot sådan konkurrens. Problemen har bl. a. uppmärksamats i förberedelsearbetet i samband med de multilaterala handelsförhandlingarna i GATT.

I GATT:s nuvarande regelsystem finns inga bestämmelser, som särskilt beaktar frågan om olikartade produktionsmetoder och arbetsmiljö och deras eventuella effekter på handeln. Frågan har emellertid diskuterats i anslutning till GATT:s allmänna skyddsklausul (art. XIX). Det har därvid visat sig i det närmaste ogörligt att särskilja miljökostnader från andra produktionsfaktorer som påverkar varans pris. Det är därför tyvärr knappast realistiskt att man inom ramen för GATT skall kunna komma till rätta med dessa problem eller nå överenskommelser om åtgärder för att eliminera orsakerna till uppkomna problem och att genom motåtgärder framtvunga miljöförbättrande åtgärder i andra länder. Dessa frågor är av sådan räckvidd att de i stället i första hand bör diskuteras inom FN:s fackorgan ILO.

Herr LIDBOM (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka handelsministern för svaret. Dock är jag inte riktigt säker på att jag blev helt klok på detta svar. Det tycks mig som om svaret andades skepsis i största allmänhet, och det var inte så litet undanlidande. Jag hoppas att jag under den korta debatt som vi här har tillfälle till skall få fram litet klarare besked.

Jag tror att herr Burenstam Linder och jag är fullkomligt överens om att frihandeln är till gagn för vårt land, för konsumenter och löntagare. Den skall vi slå vakt om. Men jag hoppas att vi också är överens om någonting annat, nämligen att det finns vissa villkor, vissa yttersta gränser. Ett villkor för frihandeln är naturligtvis att man har en sådan arbetsmarknads- och näringspolitik att man kan ta hand om de sociala konsekvenserna och strukturomvandlingen. Ett annat villkor, en begränsning om man så vill, är att när vi accepterar frihandel och fri konkurrens i internationella sammanhang, måste det även finnas litet av anständighet i konkurrensmetoderna. Den tanken återspeglas i och för sig redan i dag i GATT-avtalet, eftersom där finns en bestämmelse – jag vill minnas att det är nr 20 – som ger ett land rätt att oavsett frihandelsreglerna i GATT vidta vilka åtgärder det vill för att skydda sig mot produkter som är farliga eller skadliga för människor, växter eller djur.

Om vi är ense om den grundprincipen är vi i detta fall inne på ett mycket näraliggande exempel. Här rör det sig inte om produkter som är farliga för konsumenterna, men det rör sig om produkter som ibland har framställts i arbetsprocesser som kan vara rent livsfarliga, i varje fall äventyra arbetstagarnas hälsa. Eller också framställs de i arbetsmiljöer som är farliga.

Det är rätt naturligt att LO har framträtt med den inställningen att den kan stå helhjärtat bakom frihandeln i och för sig men inte bakom en frihandel som tillåter en konkurrens, där man slåss med arbetstagarnas

hälsa som konkurrensmedel på det sättet att man flyttar sin produktion från det ena landet till det andra, söker sig till det land, som har de minst stränga arbetsmiljökraven och på det viset skaffar sig konkurrensfördelar.

Det är alldeles riktigt som handelsministern säger, att man inte i det handelspolitiska regelsystemet kan bygga in några krav på att arbetsmiljölagstiftningen skall vara uniform i hela världen eller stå på samma höga nivå. Det begriper även jag. Men det är att gå litet vid sidan om själva svaret. Man bör dock ändå kunna ställa vissa minimikrav. Jag återkommer och hoppas att handelsministern vill svara på grundfrågan: Har Sverige tagit sig an detta problem? Har ni tänkt över det och har ni kommit med några förslag? Hur ligger det till i GATT f. n.?

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Låt mig börja med att beklaga att herr Lidbom inte tog upp den här frågan i den stora handelspolitiska debatt som vi hade här för inte så länge sedan. Det hade varit ett lämpligt tillfälle. Att nu under de mycket korta replikminuterna verkligen behandla den här frågan ingående är ju snudd på omöjligt, vilket herr Lidbom själv märkte i sin treminutersreplik.

Med anledning av vad som stod i Dagens Nyheter i dag vill jag säga att LO icke har skrivit till regeringen. LO har därför ingen anledning att beklaga sig över att man icke fått något svar på denna fråga. Vad som inkommit är ett brev till kommerskollegium. Herr Lidbom kanske kan hålla med om att departementen icke besvarar alla brev som kommer in till ämbetsverken.

När det gäller de frågor som herr Lidbom ställde vet herr Lidbom ju från egna erfarenheter precis hur sakerna hanterats tidigare. Den här propån är inte alls ny. Kjell-Olof Feldt skrev ett brev till Bert Lundin och förklarade för sin del att han tyckte att detta var en viktig fråga men att han inte trodde att det var realistiskt att kunna få något gehör för den här typen av problem i samband med de GATT-förhandlingar som nu pågår. I stället borde man aktualisera spörsmålen i ILO. Det är ungefär den grundton som jag anslagit i mitt svar till herr Lidbom.

Det hindrar inte att vi, som jag också säger i mitt svar, under förberedelsearbetet för dessa förhandlingar har i olika sammanhang aktualiserat detta problem. Mellan de nordiska länderna har man diskuterat hur man skulle föra den debatten, när man mera konkret får upp den i GATT-förhandlingarna. Tyvärr förlöper dessa så långsamt att frågan ännu inte kommit att bli aktuell där.

Herr LIDBOM (s):

Herr talman! Det är rätt att det är svårt att diskutera ämnet under en frågestund. Men jag var angelägen om att få ett tillfälle till en sådan diskussion med handelsministern innan sommaren utbröt, och frågestunden var den enda form som stod mig till buds.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om aktualisering av
arbetsmiljöfrågor i
pågående GATT-
förhandlingar*

Jag vill bara kort göra ytterligare ett par kommentarer till svaret. Handelsministern är allmänt skeptisk till att det skall gå att göra något åt detta, därför att man inte kan skilja miljökostnaden från andra produktionskostnader som påverkar varans pris.

Men ta det inte så formellt! För det första tror jag inte att det typiskt sett är så ogörligt. Handelsministern känner väl till det exempel som använts i pressen och förekommit i ett radioprogram om båtmarknaden. Svenska företagare har förklarat att de har svårt att hänga sig kvar på marknaden, därför att våra miljökrav är sådana att det inte går att uppfylla dem. Så har de flyttat produktionen bl. a. till England och Finland. Medan den svenska båtmarknaden sväller med allt fler kunder, så sjunker den svenska produktionen av båtar, och "svenska" båtar importeras från England och Finland och vad det kan vara.

Naturligtvis finns det en kostnadsfaktor bakom, men för det andra: Även om man inte kunde utskilja lönekostnaden, så är det här fråga om något annat. Skall man inte i ett handelsavtal kunna ha ett minimikrav, att på samma sätt som vi säger nej till ovillkorlig frihandel med hälsofarliga produkter, borde vi kunna säga nej till produkter som tillverkas i livsfarliga arbetsprocesser och livsfarliga arbetsmiljöer. Det borde vara möjligt att konstruera ett sådant system som inte slår mot u-länderna för hårt och inte heller inbjuder till protektionism. Jag tycker det vore en angelägen uppgift, och jag hoppas handelsministern vill ägna intresse åt att söka finna på något. Men fattar jag handelsministern rätt, har ni inte aktualiserat några särskilda förslag i GATT i detta ämne utöver att ni diskuterat det nordiska bröder emellan.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Tyvärr förlöper dessa GATT-förhandlingar så trögt att det inte har blivit några verkliga diskussioner ännu. Vi kan inte ta upp dessa frågor förrän man kommer så långt i förhandlingsprocessen. Vi har därför diskuterat i den nordiska kretsen för att få en samstämmighet där.

Jag upprepar att dessa frågor är mycket betydelsefulla. Ett mycket bra forum för verklig debatt är ILO. Jag säger som herr Feldt sade tidigare att det antagligen är där som man har möjlighet att komma någon vart. Det kommer att visa sig mycket svårt att göra detta i GATT-sammanhang, men det hindrar inte att vi kan ta upp frågan.

Jag upprepar att om herr Lidbom var så verkligt angelägen om att före sommaren få tillfälle till debatt om detta, varför tog han inte upp det i den handelspolitiska debatten i stället för att stå här och kämpa med sekunderna?

Låt mig slutligen ställa följande konkreta fråga till herr Lidbom. Kolbrytning i Polen går säkert till på ett mycket mera arbetsmiljöfarligt sätt än man skulle tänka sig gruvbrytning i Sverige. Vill herr Lidbom därför förbjuda import av kol från Polen?

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om aktualisering av
arbetsmiljöfrågor i
pågående GATT-
förhandlingar*

Herr LIDBOM (s):

Herr talman! Jag sade redan i mitt första eller andra inlägg att jag inte föreställer mig att vi i handelspolitiken skall kunna utgå ifrån konkurrensneutralitet i den meningen att alla länder som deltar i frihandeln skall ha samma arbetsmiljökrav. Det får vara svar också på frågan om kolet från Polen.

Vad man är ute efter i detta sammanhang är något annat. Om handelsministern har läst skrivelsen LO skrev, väl inte till regeringen men till kommerskollegium, så vet han att LO betonar att det rör sig om produkter som har framställts i livsfarliga arbetsprocesser, alltså ett tämligen kvalificerat villkor.

Fackföreningsrörelsen vill pröva den handelspolitiska vägen och inte enbart hålla sig till ILO av väl kända och begripliga skäl. ILO är en ganska tung kvarn, och dess konventioner, anslutning och efterlevnad är inte alltid otvivelaktiga. Det är möjligt att ansträngningarna i ILO kunde få ett kompletterande stöd som var värdefullt om man drev denna fråga också i GATT.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Herr Lidbom började med att karakterisera mitt svar på hans fråga som undanglidande. I så fall var det som herr Lidbom nu presterade i allra högsta grad än mer undanglidande.

Det finns en konkret fråga: Polskt kol bryts under sådana förhållanden att det uppenbarligen ibland inträffar allvarliga olyckor – åtminstone har man sett sådana rapporter i pressen. Det finns anledning att tänka sig att man i Polen har mindre stränga arbetsmiljökrav än vi vill ställa upp i Sverige. Det är alltså livsfarliga produktionsbetingelser, inte i den bemärkelsen att alla anställda dör, men det är minst lika farligt som vid produktionen av de plastbåtar herr Lidbom talar om. Om det är så frågar jag: Vill herr Lidbom förbjuda import av kol från Polen?

Herr LIDBOM (s):

Herr talman! Nej, jag vill inte förbjuda import av kol från Polen. Men jag tror fortfarande att det bör finnas en möjlighet att komma åt de grövsta och de mest kvalificerade fallen, där företag hänsynslöst utnyttjar olika betingelser i fråga om arbetsmiljö för att skaffa sig konkurrensfördelar. Produktionen av plastbåtarna som sker under utomordentligt besvärande förhållanden i England, när det blir för dyrt att tillverka dem i Sverige, kan vara ett fall. Det kan finnas andra som är betydligt mer flagranta. Men i stället för att diskutera vem av oss som är mest undanglidande, herr Burenstam Linder, låt oss intressera oss för de människor och de frågor det gäller. Jag hoppas att här få ett besked om att handelsministern tänker ägna sig åt detta och driva frågan i GATT. Jag är icke road av att söka sak med herr Burenstam Linder personligen utan jag vill få honom att intressera sig för frågan på ett aktivt sätt.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om tidpunkten för
förslag till riksdagen
om förbud mot
spelautomater*

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Jag trodde att det framgick av mitt svar att regeringen har intresserat sig och intresserar sig för denna fråga. Men kvar står att om herr Lidbom inte kan ge ett klart besked på det spörsmål jag framställde, måste jag med förlov sagt säga att det är mycket konstigt att han ställde sin fråga till mig.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om tidpunkten för förslag till riksdagen om förbud mot spelautomater

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara herr Nordbergs (s) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:486, och anförde:

Herr talman! Herr Nordberg har frågat mig vilken orsaken är till att propositionen om spel på enarmade banditer ej har avlämnats i sådan tid att riksdagen kunnat fatta beslut i frågan under vårsessionen och när jag avser att avlämna propositionen.

1972 års lotteriutredning avlämnade sitt betänkande (Ds H 1976:3) Enarmade banditer i juni förra året. Sista dag för remissvar sattes till den 1 november 1976, men åtskilliga remissinstanser, däribland flera i detta sammanhang särskilt betydelsefulla, kom in med sina svar betydligt senare. Den egentliga beredningen av förslagen kunde därför påbörjas först under innevarande år. I den översedda propositionsförteckning som lämnades till riksdagen i februari angavs det att förslag om spel på enarmade banditer beräknades kunna föreläggas riksdagen under maj månad.

Vid beredningen av remissvaren har nu kommit fram synpunkter som har krävt visst ytterligare analysarbete inom departementet. Det har visat sig omöjligt att klara av detta inom den tid som hade behövts för att propositionen skulle ha kunnat läggas fram under maj månad. Jag räknar nu med att den skall läggas fram i sådan tid att den kan behandlas i början av nästa riksmöte.

Herr NORDBERG (s):

Herr talman! Jag vill först tacka handelsministern för svaret på min fråga.

Av svaret framgår att det finns två skäl till att riksdagen inte har fått möjligheter att behandla den aviserade propositionen under vårriksdagen. Det ena skälet sägs vara att en del remissinstanser inkommit med sina svar för sent. Det svaret överraskar mig en del. I budgetpropositionen, bilaga 14, s. 13, anför handelsministern att betänkandet från lotteriutredningen har remissbehandlats och att frågan är föremål för beredning i handelsdepartementet. Detta måste ha satts på pränt i december månad och redovisats när budgetpropositionen offentliggjordes i januari.

Sedan säger handelsministern också att regeringen dock så sent som i februari månad bedömde det vara möjligt att lägga fram en proposition i maj. Det förvånar mig verkligen att man fram till februari månad inte hade kunnat komma underfund med att det fanns skäl som talade för en senareläggning av propositionens framläggande för riksdagen.

Det andra skäl som handelsministern anför är att det i de olika remissvaren kommit fram synpunkter som kräver viss ytterligare analys inom departementet. Det föranleder mig att fråga vad det är för synpunkter som är så nya och som var så oväntade att de så att säga föranleder en förskjutning av presentationen av denna proposition.

Jag beklagar att riksdagen inte fått möjligheter att behandla denna fråga under vårriksdagen och fatta ett beslut. Det hade varit värdefullt inte minst för dem som i dag är beroende av inkomsterna från de enarmade banditerna. De hade då haft möjligheter att förbereda sin fortsatta verksamhet med hänsyn tagen till att inkomster från de enarmade banditerna i fortsättningen inte var att räkna med. Det skulle utan tvivel också ha varit tillfredsställande för de många människor som förser dem som tjänar pengar på banditerna med dessa resurser. Det är alltså förlorarna på de enarmade banditerna som försörjer dem som har inkomst av detta spel. Vi vet att det är många människor som spelat bort hela sin årsinkomst och mer därtill och hamnat i en mycket besvärlig situation.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Formuleringen att betänkandet har remissbehandlats kan naturligtvis ge utrymme för olika tolkningar. Klart är i alla fall att ett visst antal instanser icke lämnade sitt remissvar förrän efter remisstidens utgång och en del med ganska stor försening, och det var remissinstanser som inte alls var ointressanta.

Jag förstår fullt väl att herr Nordberg är otålig. Det finns ju alltid anledning att försöka raska på. Samtidigt sätter jag ett visst värde på att verkligen få tillfälle att tänka efter. När allt kommer omkring är man kanske mera betjänt av att ha grubblat och grunnat på en lösning en viss tid, även om det går åt för många veckor till det, än av att verkligen kasta fram ett lagförslag.

De problem som enligt vad jag sade i svaret fordrat ytterligare eftertanke är t. ex. risken för ökat illegalt spel, som påpekats av en hel del remissinstanser, om man totalförbjuder spel på enarmade banditer

Det finns också gränsdragningsfrågor, som förvånansvärt nog inte är alldeles självklara, när det gäller olika typer av penningautomatspel. Om man, som utredningen vill, skall ha fritt fram för att spela på banditer på fartyg, så snedvrids konkurrensförhållandena mellan den typ av restaurangnäring som där förekommer och annan, ganska illa klämd, sådan hantering på land. Det är bl. a. sådana problem som har krävt en smula extra eftertanke.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om tidpunkten för
förslag till riksdagen
om förbud mot
spelautomater*

Herr NORDBERG (s):

Herr talman! Jag vill erinra handelsministern om att riksdagen i november 1975 gjorde en beställning om en utredning för att införa förbud mot spel på enarmade banditer, och lotteriutredningen fick i uppdrag att skyndsamt behandla denna fråga. Lotteriutredningen har också levt upp till detta. Redan i juni månad 1976, efter ett halvt års utredningsarbete, var man mogen att lägga fram ett som jag bedömer väl genomtänkt förslag i olika avseenden, även om jag i och för sig är reservant och vill gå längre än utredningsmajoriteten när det gäller förbud mot spel på dessa enarmade banditer.

Utredningsbetänkandet borde utan tvivel kunna ligga till grund för en bedömning från handelsdepartementets sida för framläggning av en proposition, i all synnerhet med tanke på det kraftfulla stöd som förslaget om ett förbud har fått från de tunga remissinstanserna. Jag vill här nämna Riksförbundet Hem och skola, Pensionärernas riksorganisation, statens ungdomsråd med samtliga de politiska ungdomsförbunden – med undantag för Moderata ungdomsförbundet, som inte är berett att acceptera ett förbud – och Landsorganisationen, starkt understödd av Hotell- och restauranganställdas förbund. Från dessa organisationers sida har man krävt ett införande av totalförbud när det gäller spel på de enarmade banditerna.

De uttalanden som handelsministern har gjort under senare tid har däremot skapat stor ovisshet om vad regeringens förslag kommer att innehålla. Dessa uttalanden tyder nämligen helt och fullt på att herr Burenstam Linder själv är motståndare till att införa ett förbud mot spel på de enarmade banditerna. Möjligen är det den oenighet som detta har fört med sig inom den borgerliga regeringen som är huvudorsaken till att en proposition inte är lagd.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Vad beträffar mina uttalanden så har jag inte gjort något annat uttalande än att det finns en risk för ökat illegalt spel vid ett totalförbud mot spel på enarmade banditer. Det är en uppfattning som också framförs av alla möjliga olika remissinstanser. Jag har inte sagt någonting mera än det. Att sedan olika tidningar och herr Nordberg spekulerar i det här sammanhanget, det är en annan sak.

Jag kanske får ha privilegiet att inte ge mig i kast med att tala om vad den kommande propositionen kommer att innehålla förrän den framläggs. Herr Nordberg har ju i sin fråga inte heller gått in på den sidan av saken. Han har endast frågat varför proposition ännu inte har framlagts, och den frågan har jag svarat på.

Jag vill bara i sakfrågan tillägga, så att det inte blir något missförstånd därvidlag, att jag är den förste att erkänna att det finns allehanda avigsidor med det florerande spel på enarmade banditer som har bedrivits inom ramen för den brist på lagstiftning som förelegat under den tidigare regeringens tid.

Herr NORDBERG (s):

Herr talman! Jag vill säga till handelsministern att jag har varit förutseende nog att inte ställa frågan om vad propositionen kommer att innehålla. Jag vet redan vad svaret på den frågan skulle ha blivit; det skulle ha blivit noll och intet. Jag skulle inte ha fått något besked från handelsministern på den punkten. Men om det mot förmodan skulle vara så att handelsministern är beredd att lämna ett besked om innehållet, så välkommen med ett sådant!

Men jag måste säga till herr Burenstam Linder att vad som förvånar mig, det är att de pressmeddelanden som handelsministern ger ut bara tar upp frågan om de eventuella följderna av det illegala spelet. De tar icke upp någonting om de sociala vådor som spel på enarmade banditer har medfört för mängder av människor i det här samhället.

Om handelsministern följer utredningens förslag när det gäller tillståndsgivningen, straffbestämmelserna och möjligheterna att beslagta de apparater som innehavaren inte har tillstånd för, röjer man undan också de risker för illegalt spel som herr Burenstam Linder har anfört.

Jag är helt övertygad om att de pensionärer, de ungdomar och de hotell- och restauranganställda som utgör en stor del av dem som spelar på enarmade banditer inte söker sig till några illegala spelhålor, utan de har lockats till spel på de enarmade banditerna därför att dessa är så lätt tillgängliga i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om vidgad rätt att delta i sommarkurser för invandrare

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr Claesons (vpk) den 25 maj anmälda fråga, 1976/77:479, och anförde:

Herr talman! Herr Claeson har frågat mig om jag är beredd att medverka till sådan ändring av gällande bestämmelser eller praxis att även invandrare som har erhållit svenskt medborgarskap ges möjlighet att delta i av skolöverstyrelsen anordnade sommarkurser.

Herr Claeson syftar på de folkhögskolekurser i svenska och samhällsorientering som sedan budgetåret 1971/72 har erbjudits invandrarfamiljer. I årets budgetproposition som riksdagen i berörda delar nyligen har bifallit finns upptaget 0,5 milj. kr. för invandrarkurser vid folkhögskolor.

Regeringen uppdrog den 24 mars 1977 åt skolöverstyrelsen att utvärdera den hittills bedrivna försöksverksamheten med undervisning för invandrare i svenska språket m. m. Uppdraget innefattar även de invandrarkurser som anordnas vid vissa folkhögskolor.

Innan resultatet av skolöverstyrelsens utvärdering är klar är jag f. n. inte beredd att förorda några ändringar av gällande bestämmelser eller praxis.

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om vidgad rätt att
delta i sommarkurser
för invandrare*

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om vidgad rätt att
delta i sommarkurser
för invandrare*

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga, även om det inte blev så positivt som jag tyckte att man hade anledning att förvänta.

Vid kontakter med skolöverstyrelsen, ett par studieförbund och folkhögskolor har jag fått vitsordat att för både studieförbundens och skolöverstyrelsens del har de problem som jag har tagit upp i min fråga vållat ganska mycket trassel och irritation. Problemet gäller f. ö. även övrig svenskundervisning för invandrare, bl. a. på olika arbetsplatser i vårt land.

Många invandrare betraktar den spärr som medborgarskapet utgör som en orättvis form av utslagning och hoppas i likhet med mig att denna begränsning snarast skall upphöra. Det skapar också väldigt mycket krångel och problem både för dem som söker till kurserna och för handledare. Medborgarskapet är i och för sig inte något bevis på att man har sådana språkkunskaper att man inte behöver utnyttja alla möjligheter som ges för att förkovra sig.

Den undervisning som bedrivs i form av sommarkurser vid folkhögskolorna under en tid av 2-4 veckor är mycket uppskattad. Den ger också en unik möjlighet för familjen att studera tillsammans, och som regel är också bantillsyn ordnad vid dessa sommarkurser.

Såvitt jag kan förstå är samtliga berörda – elever, lärare, studieförbund, folkhögskolor och skolöverstyrelsen – överens om och intresserade av att man snarast kan lösa den här frågan på det sätt som jag har efterlyst. Jag vill säga att jag ifrågasätter om det verkligen skall behövas en utvärdering av den omfattning som skolöverstyrelsen har fått i uppdrag att göra för att statsrådet skall kunna ta ställning eller uttala om han är beredd att medverka till en ändring beträffande möjligheterna att delta i sommarkurserna även för invandrare som har sökt och erhållit svenskt medborgarskap.

Jag skulle nog gärna vilja ha statsrådets besked på den punkten. Ett uttalande från herr Wikström i denna fråga kan inte gärna vara beroende av den översyn som är beställd.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Läget i dag är att kurser i svenska anordnas för utländska medborgare som stadigvarande är bosatta i Sverige. Enda undantaget från regeln att man skall vara utländsk medborgare gäller invandrare som har påbörjat den 240-timmars undervisning i svenska som man enligt lag är berättigad till. Normalt får man fortsätta denna undervisning upp till de 240 timmarna även om man blir svensk medborgare under kursens gång.

Men jag vill bekräfta vad herr Claeson sade att det är ett problem att man inte kan ta emot invandrare som har blivit svenska medborgare. Det finns naturligtvis bland dem många som har bristfälliga kunskaper i svenska.

Jag vill tillägga att förutom nyblivna svenska medborgare som inte kan svenska finns det en annan grupp som också kan behöva den här undervisningen, nämligen barn till utlandssvenskar. I vissa fall kan dessa barn inte svenska och har dålig kännedom om Sverige trots att de är svenska medborgare.

Jag tror alltså som herr Claeson att det är angeläget att vi får pröva denna fråga på nytt. Men jag har bedömt det så, att vi behöver ha ett underlag från skolöverstyrelsen, bl. a. för att veta vilken omfattning dessa problem har.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag känner till de problem som utbildningsministern berörde i sitt senaste anförande, men det var egentligen inte svar på min konkreta fråga.

Utbildningsministern sade att han nu inte är beredd att ta ställning till en ändring av bestämmelserna. Det förhållandet att invandrare bestämmer sig för att stanna i vårt land och söker och erhåller svenskt medborgarskap minskar emellertid inte utan ökar i stället behovet av kunskaper i svenska språket och om svenska samhällsförhållanden. Det borde därför vara naturligt att man tar bort den spärr som nu finns. Om det inte blir en förändring på detta område kan det befaras att nästa steg blir att man förbjuder hemspråksundervisning i skolorna för de barn vilkas föräldrar är svenska medborgare. Jag vet att det kanske är litet långsökt att dra den parallellen, men den är inte helt obefogad.

De många invandrare som berörs av dessa regler och de studieförbund som har problem med dem skulle liksom jag vara tacksamma och glada om statsrådet ändå kunde ge ett mer positivt besked redan nu och här.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Om en översyn av studieorganisationen för vårdutbildning vid högskola

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr *Sundgrens* (s) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:491, och anförde:

Herr talman! Herr Sundgren har frågat mig när jag avser att tillkalla den utredning rörande vissa frågor inom vårdutbildningen som omnämns i propositionen 1976/77:59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m.

De omfattande förberedelser som behövs innan en kommitté av detta slag kan tillkallas har nu i det närmaste slutförts. Jag avser därför att denna månad föreslå regeringen att bemyndiga mig att tillkalla kommittén.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om en översyn av
studieorganisatio-
nen för vårdutbild-
ning vid högskola*

Herr SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Wikström för svaret på min fråga.

Det är bra att vi nu har fått ett besked om att utredningen av vissa vårdutbildningar skall tillsättas denna månad. Vi har inte tid med ytterligare förseningar. Det långa dröjsmålet med tillsättandet av denna kommitté har redan inneburit nära ett års försening, eftersom något egentligt utredningsarbete inte kan komma i gång förrän tidigast i augusti.

Det fanns nämligen i utbildningsdepartementet vid regeringsskiftet en departementsberedning. Vård-76, som arbetade med en översyn av vårdutbildningarna. Den arbetade i två tidsperspektiv, dels ett kortsiktigt för att tekniskt inordna vissa vårdutbildningar i högskoleorganisationen den 1 juli 1977, dels ett mer långsiktigt översynsarbete.

På sensommaren 1976 redovisade Vård-76 resultatet av sin första etapp, och de förslagen är redan i stort sett förverkligade. Avsikten var att man direkt skulle fortsätta sitt mer långsiktiga arbete. Men så kom regeringsskiftet, och sedan dess tycks detta viktiga utredningsarbete helt ha avstannat – åtminstone för ett år.

Detta är anmärkningsvärt, därför att vi den 13–14 maj förra året hade en omfattande debatt här i riksdagen om vårddyrkesutbildningarna. Det var i samband med att vi behandlade utbildningsutskottets betänkande 1975/76:27, där nära 30 motioner speglade den oro många kände över personalsituationen inom vårdsektorn.

Utbildningsutskottet lade ner stor omsorg i behandlingen av dessa motioner. Vi hade överläggningar med olika myndigheter, Vård-76, Svensk sjuksköterskeförening osv. Utskottet samlade sig också till en kraftfull skrivning, där det bl. a. framhölls att det är "angeläget att det mera långsiktiga arbetet påbörjas redan nu och bedrivs med största möjliga skyndsamhet". Detta tillkännagav utskottet för den dåvarande regeringen, och vi satte vårt hopp till arbetet inom Vård-76.

Det som man i dag kanske kan peka på som litet märkligt är att folkpartiet ensamt fogade tre reservationer till utbildningsutskottets betänkande. Folkpartiets talesman i debatten, fru Fränkel, sade bl. a.: "Vård-76 kan t. ex. inte komma med något förslag förrän långt fram på 1977. Folkpartiet tycker att man hastigt måste sätta in åtgärder."

Nu har jag fått svaret att förseningen inte blir så långvarig, och jag är tacksam för det. Jag hoppas att statsrådet Wikström ser till att utredningen med den här översynen nu kommer i gång.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Det har inte varit några onödiga förseningar. Den här utredningen får mycket omfattande arbetsuppgifter. Man skall se över vad som har hänt och kommer att hända inom vårdsektorn i vidaste mening. På samma sätt skall man följa upp de förändringar som har skett på utbildningssektorn. Man skall i kommittén diskutera målet för vårdutbildningarna och hur studierna skall organiseras. Kommittén skall också behandla frågan om anknytningen mellan gymnasieskolan och hög-

skolan på det här området och ta sig an utformningen av praktiken inom dessa utbildningar.

I förarbetet med direktiven har vi naturligtvis haft god kontakt med alla de berörda intressenterna. Jag kan försäkra att det är en serie mycket omfattande överläggningar och förhandlingar som ägt rum i samband med att direktiven har vuxit fram. De är nu färdiga.

Det förhållandet att man haft en sådan uppläggning av arbetet som jag nu kortfattat har beskrivit innebär naturligtvis att utredningen kan börja sitt arbete med så mycket bättre förutsättningar.

Herr SUNDGREN (s):

Herr talman! Statsrådet Wikström har kanske valt en annan utredningsmetodik än den vi räknade med när de här frågorna diskuterades i maj förra året. Meningen var då att Vård-76 skulle fortsätta med detta arbete.

Men det står naturligtvis statsrådet Wikström fritt att välja en annan utredningsform, vilket vi fick reda på i högskolepropositionen i början av februari. Då meddelade han att han inom kort skulle tillsätta den här kommittén.

Denna kommitté får, som herr Wikström sade, omfattande arbetsuppgifter. Men det finns också en rad kortsiktiga frågor som vi snabbt skall finna lösningar på och som jag hoppas inte kommer i kläm då vi får denna omfattande utredning. Det finns nämligen risk för att vissa frågor som behöver lösas på kort sikt kan komma i kläm med den här utredningstekniken. Jag tänker t. ex. på de många duktiga biträden inom sjukvården som saknar formell utbildning och avancemangsmöjligheter och därför ofta försvinner ifrån yrket. Jag tror att det är viktigt att man ganska snabbt kan sätta in resurser för att utbilda dem och ge dem t. ex. undersköterskekompetens. Tas det problemet upp i det här utredningsarbetet, eller kan det kanske lösas snabbare?

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är riktigt att man har en annan metodik numera vid tillsättandet av statliga utredningar. Det beror väsentligen på den nya medbestämmandelagen, som ju innebär att man måste förhandla bl. a. om utformningen av direktiv. Och här är det ovanligt omfattande direktiv, som berör stora personalkategorier.

Den fråga som herr Sundgren sedan ställde kan jag inte på rak arm besvara, men jag är övertygad om att utredningen kommer att tvingas göra en prioritering där vissa frågor måste ges förtur.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om en översyn av
studieorganisatio-
nen för vårdutbild-
ning vid högskola*

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om handläggning-
en vid planverket av
ärenden om
typgodkännande av
produkter*

§ 19 Om handläggningen vid planverket av ärenden om typgodkännande av produkter

Fru bostadsministern OLSSON erhöll ordet för att besvara herr Ångströms (fp) den 18 maj anmälda fråga, 1976/77:472, och anförde:

Herr talman! Herr Ångström har frågat mig om jag är beredd att undersöka orsakerna till de dröjsmål som förekommer vid handläggningen vid planverket av ärenden om typgodkännande av byggprodukter och vidtagna erforderliga åtgärder för en snabbare handläggning.

Med stöd av 76 § byggnadsstadgan föreskrivs i Svensk byggnorm att konstruktion eller utförande i övrigt av byggnad eller annan anordning med utförande, som planverket godkänt, skall godtas av byggnadsnämnd i de avseenden som anges i typgodkännandebeviset. Det föreligger inget krav på typgodkännande, utan detta sker helt på initiativ av tillverkare eller byggnadsföretag. Ett typgodkännande kan ofta ha uppenbara fördelar såväl för byggnadsindustrin som för de kommunala byggnadsnämnderna.

Omfattningen av typgodkännandeverksamheten inom planverket ökar. Vid årsskiftet 1974-1975 fanns sammanlagt ca 1 600 gällande typgodkännanden, vid årsskiftet 1976-1977 hade antalet stigit till ca 2 500. Antalet inkomna ansökningar per kvartal har varit varierande. Planverket bedömer dock att antalet ansökningar kommer att fortsätta att öka.

Enligt planverkets instruktion skall typgodkännandeverksamheten finansieras genom avgifter från dem som söker typgodkännande. Ojämheter i tillströmningen av ärenden av detta slag liksom en allmän osäkerhet beträffande utvecklingen på sikt har motiverat en viss försiktighet från verkets sida när det gäller att anställa ytterligare personal för den avgiftsfinansierade verksamheten. Detta har i sin tur lett till att handläggningen av vissa ärenden och särskilt vissa typer av ärenden tagit lång tid.

Efter vad jag har inhämtat avser planverket att i årets anslagsframställan lämna den närmare redovisning av rådande förhållanden och av tänkbara åtgärder som herr Ångström efterfrågar. Verket har t. v. genomfört en provisorisk omorganisation av byggnadsbyrå, som enligt uppgift lett till att väntetiderna minskat något på senare tid. Slutligen vill jag framhålla att jag är beredd att vidta nödvändiga åtgärder, om de åtgärder som planverket vidtar i syfte att få en rationellare och snabbare handläggning av typgodkännandeärendena visar sig otillräckliga.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar fru bostadsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är att jag kontaktats av ett flertal företag som anser sig starkt hämmade i sin produktutveckling, då de fått vänta mycket lång tid på besked om typgodkännande av sina produkter.

Jag kan som exempel nämna en spånskivefabrik som fått vänta ett år på typgodkännande av en fuktbeständig spånskiva. Företaget vet inte om man kan planlägga en ny produktion av denna spånskiva. Man har

också svårigheter i den här branschen, och inom företaget är man naturligtvis ledsen över att man inte fått något besked och därför inte kunnat introducera och marknadsföra den nya produkten. Jag tycker emellertid att statsrådets svar på min fråga var mycket positivt, och jag är till alla delar nöjd med svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om företagarnas
sociala ansvar vid
företagskonkurser*

§ 20 Om företagarnas sociala ansvar vid företagskonkurser

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Feldts* (s) den 17 maj anmälda fråga, 1976/77:461, och anförde:

Herr talman! Herr Feldt har frågat mig i vilken utsträckning den s. k. Åslingdoktrinen om företagens sociala ansvar kan motverka skador för anställda och leverantörer i samband med företagskonkurser.

Den syn på företagens sociala ansvar som jag i olika sammanhang har redovisat utgår från att det råder ett intimt samband mellan företag och samhälle, vilket kräver ömsesidiga hänsynstaganden. Företagsetableringar och -expansion förutsätter nästan undantagslöst också en samhällelig anpassning genom mer eller mindre omfattande samhällsinvesteringar av olika slag. I mångt och mycket skapas företagens arbetsvillkor alltså av samhället. Det är då skäligt att kräva att företagen när de vill ändra sina dispositioner, exempelvis genom inskränkningar i produktion och sysselsättning, efter kraften av sin förmåga medverkar till att begränsa de olägenheter som kan följa härav för arbetstagarna och för samhället. Detta innebär krav på såväl långsiktig planering i företagen som aktivt engagemang från företagets sida då det gäller att lösa omställningsproblem och skapa nya arbetstillfällen. Det är angeläget att man i denna process kan nyttiggöra den kompetens som finns i företagen, som en följd bl. a. av deras direkta kontakter med produktionsliv och marknader.

Om herr Feldt med sin fråga vill veta om jag anser att företagens sociala ansvar kan motverka skador för de anställda och samhället kan jag svara med ett entydigt ja. I vilken utsträckning sådana skador kan motverkas låter sig naturligtvis inte generellt preciseras. Företagens känsla av samhällsansvar varierar liksom deras ekonomiska förutsättningar att medverka till att lösa uppkomna problem.

Herr Feldt hänvisar i sin fråga till Byggnadskoncernens betalningsinställelse och konkurs nyligen. Detta är inte något representativt exempel på företagens sociala ansvar. Ägarna till Byggnadskoncernen har enligt min mening inte medverkat i en nödvändig anpassningsprocess på det sätt jag anser att man kan kräva. Lyckligtvis förefaller det som om konsekvenserna för de anställda i detta fall trots allt blir begränsade och att sysselsättningen på de flesta berörda orter kommer att kunna räddas.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om företagarnas
sociala ansvar vid
företagskonkurser*

Herr FELDT (s):

Herr talman! Jag har aktualiserat Åslingdoktrinen mot en speciell bakgrund. Byggmaaffären är ingen vanlig företagsnedläggning. Det var tre storföretag som skapade en koncern i byggmaterialbranschen i tron att de skulle tjäna pengar på affären. Det gick bra ett tag, men sedan blev det inte lika roligt. Man råkade i luven på varandra om företagets skötsel. Man förlorade pengar på fastighetsaffärer. Sedan – när Byggma inte längre gav några vinster, när pengar behövde sättas in – hoppade man av. Trots stora bemödanden från konkursförvaltningen, trots krav från de anställda, trots insatser från underleverantörer och andra fordringsägare har de här tre storföretagen vägrat att ta något ansvar för att sätta Byggma på fötter igen. Och nu har alltså Byggma gått i konkurs.

För många av de 1 700 anställda är sysselsättningen hotad, och en rad andra företag, underleverantörer och liknande, kommer att förlora pengar. Det är ofta fråga om små företag, som på det här viset får bära ansvaret för konsekvenserna av maktspelet i tre storföretag. Jag tycker att det här är en präktig skandal. Jag tycker också att det är ett praktfullt exempel på innehållslösheten i den s. k. Åslingdoktrinen om företagens sociala ansvar.

Industriministern uttrycker sig något försiktigare. Men jag tror att han menar samma sak. Byggmafallet är inte något representativt exempel på företagens sociala ansvar, säger han och tröstar sig med att konsekvenserna för de anställda trots allt tycks bli begränsade. Fast han glömmmer då konsekvenserna för alla andra företag som kommer att förlora pengar i den här affären. Men herr Åsling slutar precis just när det börjar bli intressant – för det som har gjort mig och många andra konfunderade är hur Åslingdoktrinen fungerar när företagen inte lever upp till den, med andra ord: Hur utkräver man ansvaret enligt Åslingdoktrinen när företagen sviker? Mer konkret: Vad har herr Åsling gjort i det här fallet?

Den 29 april begärde de anställda att regeringen skulle ingripa och se till att rekonstruktionen av Byggma kunde genomföras. Hur har herr Åsling reagerat i anledning av den framställningen?

Och slutligen, herr Åsling: Om nu Byggmaaffären inte är något representativt exempel på doktrinen om företagens sociala ansvar, ge mig då ett sådant representativt exempel här i kväll!

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Feldt är väl medveten om att det i den ganska omfattande process av strukturförändringar som pågår inom svenskt näringsliv finns talrika exempel på företag som visar socialt ansvar av det slag som jag anser att man har rätt att kräva. Det finns ingen anledning att här ta upp enskilda företags agerande till analys. Jag håller med herr Feldt om att Byggmaaffären är ett dåligt exempel när det gäller att illustrera företagens sociala ansvar.

Hur samhällets krav på företagen efterlevs i det här avseendet är naturligtvis av centralt intresse. Det är ju den avgörande punkten i hela

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om företagens
sociala ansvar vid
företagskonkurser*

processen av relationer mellan samhälle och företag. Det förutsätter att företagets styrelser inser att företagen inte är institutioner som lever sitt eget liv utan att de är en del av samhället. Så till vida är det en angelägen uppgift för samhället att genom opinionsbildande insatser se till att företagets styrelser är medvetna om sitt sociala ansvar. Jag har för min del försökt medverka till denna opinionsbildning både bland anställda och bland företagsledare.

Herr FELDT (s):

Herr talman! Kunde inte den opinionsbildningen ha varit mera riktad så att vi hade fått ett representativt exempel på hur företagets sociala ansvar fungerar? Byggmaaffären kunde nämligen ha blivit ett sådant exempel. Det rörde sig här om tre börsnoterade företag med utomordentligt stora tillgångar. Det hade inte på något sätt skakat deras ekonomiska ställning om de fullföljt sitt ansvar som ägare. Det ansvaret har de nu skjutit över på småföretag och på anställda.

Jag ställde frågan mot den speciella bakgrunden att om Åslingdoktrinen borde användas i något fall av herr Åsling själv var det just i fallet Byggma. Jag frågade hur herr Åsling har reagerat på den framställning som de anställda gjorde. Den var en bön till herr Åsling att ingripa. Herr Åsling har åberopat den här doktrinen i så många fall när vi har diskuterat strukturproblem inom näringslivet att han får ursäkta om jag även i denna sena timme försöker få fram vad den egentligen innebär. Hittills har herr Åsling räddat sig undan många besvärliga debatter om strukturfrågorna. Doktrinen har varit en räddningsflotte som han har hoppat upp på och seglat i väg med. När han nu hade ett sådant utmärkt exempel, där det fanns resurser och där det var alldeles klart vem som bar ansvaret för misskötsel av företaget och spekulationer, varför gjorde han då ingenting – om det är så att han inte gjorde någonting?

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag har i Byggmaaffären haft överläggningar både med huvudintressenterna, de anställda och med leverantörer och på ett tidigt stadium klargjort min och regeringens uppfattning om vad det sociala ansvaret krävde av huvudintressenterna i koncernen. Att man sedan i den här beklagliga affären inte har ansett sig kunna leva upp till det som jag anser vara ett rimligt socialt ansvar är jag den förste att beklaga. Det är självklart att detta är en illustration till att man inte får förtröttas i ansträngningarna att förklara för företagen att de inte kan agera som självständiga institutioner utan måste leva upp till de krav som samhället har rätt att ställa på dem.

Herr FELDT (s):

Herr talman! För att uttrycka sig på klarspråk: De här företagen struntade helt enkelt i vad herr Åsling sade. Han skall inte förtröttas i sina ansträngningar att sprida Åslingdoktrinen, säger han. Nej, här krävs det

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om företagarnas
sociala ansvar vid
företagskonkurser*

betydande ansträngningar. Jag skall ge herr Åsling ett exempel på ett företag som står honom nära, där Åslingdoktrinen inte alls slagit igenom. På Statsföretags bolagsstämma yttrade företagets verkställande direktör på en fråga om hur han såg på den s. k. Åslingdoktrinen: Åslingdoktrinen är något som massmedia skjutit fram. Den kan alltså inte vara vägledande för Statsföretag.

Detta säger alltså chefen för det företag som står herr Åsling allra närmast. Hur har herr Åsling burit sig åt i sin opinionsbildande verksamhet, när hans doktrin inte ens gäller i det egna familjeföretaget? Här är det mycket jobb för herr Åsling, innan han har spritt ljuset och upplysningen om sina doktriner.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Det är beklagligt att Byggmaintressenterna på ett tidigt stadium inte ville ställa upp i den här affären. De hade ändå fått goda råd av herr Feldt, för herr Feldt var ju den som först av alla hoppade upp som gubben i lådan och bannlyste handlandet. Och det skall herr Feldt ha all heder av. Men inte heller herr Feldts yttrande beaktades ju. Vi får ta gemensamma tag, herr Feldt.

När det gäller Statsföretag har jag ingen anledning att kommentera vad herr Sköld sagt – det får han stå för själv. Han polemiserade uppenbart mot vissa tolkningar i massmedia. Men det intressanta i detta sammanhang är herr Feldts inställning till företagens sociala ansvar. Herr Feldt angriper mig som om min tes om företagens sociala ansvar skulle vara felaktig. Är den det, herr Feldt? Skall inte företagen känna det sociala ansvar jag hävdar att de bör känna? Jag vill gärna ha ett besked om detta. Att ytligt kritisera mig för att jag hävdar företagens sociala ansvar är ju bara intressant, om det kompletteras med herr Feldts egen uppfattning i frågan. Är herr Feldt intresserad av att delta i den här opinionsbildningen och hävda företagens sociala ansvar eller ej?

Herr FELDT (s):

Herr talman! Det torde ha framgått av mitt engagemang i bl. a. den här affären att jag menar att företagen har ett socialt ansvar. Jag har inte angripit tesen, utan herr Åsling, därför att jag har upplevt det så, att han försöker springa ifrån sitt ansvar genom att gång på gång skjuta fram företagens sociala ansvar i stället för att själv gripa in. Uppenbarligen har han gett upp i det här fallet. Han är beredd att ge upp också i det fall då han borde reagera särskilt bestämt – beträffande det företag som helt ägs av staten och där regeringen har hela ansvaret. T. o. m. det företaget säger att Åslingdoktrinen är någonting som det talas om i tidningarna, det är ingenting som gäller för Statsföretag.

Det här är allvarligt, herr Åsling. Regeringen låter dyrbar tid förflyta vid företagskris efter företagskris och talar bara om det sociala ansvaret, för att sedan när det verkligen gäller låta företagen löpa och aldrig utkräva något ansvar. Hur kommer det då att bli med lydnadsplikten när det

gäller de krav som herr Åsling ställer på företagen?

Jag tror att herr Åsling har en god vilja att försöka lösa de här problemen, men efter åtta månaders upplevelser av herr Åsling som industriminister måste jag säga att det inte räcker med att prata, det räcker inte ens att vara välvillig. Ibland måste man ta i. Vi skall inte vifta med nävarna här, men herr Åsling måste använda sig av de medel som står till en regerings förfogande, och det finns åtskilliga, för att se till att inte företagsrepresentanterna helt enkelt bara rycker på axlarna åt högtidliga uttalanden av regeringsledamöter.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten alltför mycket – den höll ju nu på att ta en vändning, där båda de klassiska uttrycken om det dukade bordet och om näven i bordet höll på att komma med, något som vi kanske skall bespara kammarens ledamöter vid denna sena timme.

Jag tänker inte springa ifrån mitt sociala ansvar. Mitt hävdande av företagets sociala ansvar är ju tvärtom ett sätt att handgripligen föra in denna debatt i företagets styrelserum, en chans som den förra regeringen försatte. Den förde ju aldrig debatter på detta sätt. Den var ändå ganska passiv och uppmuntrade företagen att om det blev problem ropa på arbetsmarknadsverket, som skulle ställa upp för dem. Här gäller det ju, herr Feldt, att nyttiggöra den kompetens och det kunnande som finns i företagen för att bemästra strukturförändringar. Det gäller alltså för samhället att öka pressen på företagen att utnyttja denna kompetens och känna sitt sociala ansvar. Det är den debatten vi för.

Herr FELDT (s):

Herr talman! Jag ber om tillgift, men det sista herr Åsling sade måste jag bemöta.

Vi förde inte enbart en debatt i dessa frågor, herr Åsling, utan vi försökte handla. Herr Åsling måste ha en naiv eller alltför godtrogen uppfattning om de människor som äger våra företag. Om de upptäcker att detta ägande inte är lönsamt utan kostar dem pengar, krävs det mycket mera än allmänna uttalanden, mer än att föra en debatt och att driva opinionsbildning för att nå resultat. Då måste man på något vis göra klart för företagen att regeringen, om de inte lever upp till detta ansvar, kommer att utkräva ett sådant. Det finns, som jag sade, medel att göra det, och dem använde vi i en rad fall för att nå fram till lösningar som var i de arbetandes intresse.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! De medel som den tidigare regeringen använde har också vi använt. De var inte speciellt märkliga, och vi har redan praktiserat dem i åtskilliga fall. Men det intressanta är ju om herr Feldt, som drivit denna debatt med sådan emfas, under de gångna åtta uppfriskande månaderna i oppositionsställning har gjort några innovationer på detta om-

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om företagarnas
sociala ansvar vid
företagskonkurser*

råde. Presentera dem då! Man har ju väckt en partimotion i denna riktning, där man väl menade att företagen egentligen skulle förbjudas att upphöra att sälja sin produktion, oavsett marknads- och konjunkturutveckling. Den innovationen var inte särskilt mycket att skryta med. Men finns det andra innovationer, herr Feldt, håll det då inte fördolt utan ta fram dem, så att vi får en diskussion om vilka nya medel som herr Feldt förordar i det sammanhanget.

Herr FELDT (s):

Herr talman! Ja, den motion vi väckte är förvisso värd att ordentligt studera. Jag tror inte att herr Åsling har gjort det. Den beskrivning han gav av innehållet i den var inte särskilt rättvisande.

Men det finns många relationer i umgänget mellan regeringen och de stora företagen. Man kan utnyttja hela den arsenal av skatte- och bidragsmedel som finns för att klargöra för företagen att det innan man lämnar ut pengar och beviljar förmåner också krävs motprestationer. Det är en allmän kritik av den Fälldinska regeringens näringspolitik, som jag i och för sig inte skall ta upp här, men det är det som det handlar om. Och för all del: vid något tillfälle, som är bättre lämpat för det än det här, kan vi ta upp en diskussion om hur näringspolitiken skall föras, också med en del innovationer, eftersom herr Åsling sannerligen inte har utmärkt sig för sådana. Att göra en doktrin till en innovation är dock utomordentligt meningslöst.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag konstaterar bara att herr Feldt inte har någonting att komma med. Han framför kritik mest för kritikens egen skull. Det vore på tiden att herr Feldt nu verkligen presenterade ett alternativ, om han har nya medel att komma till rätta med denna problematik.

Annars tycker jag att herr Feldt kan göra gemensam sak med mig och bilda opinion, hävda företagens sociala ansvar och se till att styrelser och företagsledning är medvetna om att alla, i synnerhet i det konjunkturläge som vi befinner oss i, solidariskt måste medverka till att lösa de allvarliga problem som svenskt näringsliv har i dag.

Herr FELDT (s):

Herr talman! Om herr Åsling lovar att skrota sin doktrin och erkänna att regeringen har det främsta ansvaret, det slutliga ansvaret, för alla dessa frågor, då kan vi diskutera på ett meningsfullt sätt. Men så länge han hävdar att det är företagen som skall lösa problemen medan regeringen sitter och ser på, kan vi inte finna någon meningsfull förutsättning för debatten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 21 Om alternativ sysselsättning i Vikmanshyttan

Nr 148

Torsdagen den
2 juni 1977

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Feldts* (s) den 17 maj anmälda fråga, 1976/77:462, och anförde:

Herr talman! Herr Feldt har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att infria löftet till befolkningen i Vikmanshyttan om att alternativ sysselsättning skall skapas.

Stora Kopparbergs Bergslags AB aviserade år 1976 att specialstålverket i Vikmanshyttan skulle läggas ned. Stålverket sysselsatte vid denna tidpunkt ca 440 personer. Regeringen tillsatte i oktober förra året en särskild arbetsgrupp med uppgift att följa sysselsättningsutvecklingen i Vikmanshyttan.

Arbetet med att skaffa ersättningsindustrier till Vikmanshyttan har i stor utsträckning utförts inom Stora Kopparberg i samråd med den särskilda arbetsgruppen. Läget är f. n. följande. Redan beslutade projekt beräknas ge ca 230 arbetstillfällen och ett projekt, som ligger nära beslut, ytterligare ca 60 arbetstillfällen. Därutöver har ledningen för Stora Kopparberg meddelat att man har vissa projekt under bearbetning, vilka kan medföra ytterligare ca 100 arbetstillfällen. Stora Kopparberg har uppgivit som mål att 400 arbetstillfällen skall nyskapas. Jag utgår från att företagets ansträngningar kommer att fortsätta tills detta mål har uppnåtts.

Som herr Feldt påpekar har den särskilda arbetsgruppen lämnat en slutrapport. Detta innebär emellertid inte att myndigheternas arbete att medverka till att trygga sysselsättningen för de anställda i Vikmanshyttan har upphört. Det är emellertid de myndigheter som normalt har att följa arbetsmarknadsutvecklingen som nu svarar för detta arbete.

Herr FELDT (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Jag glömde att tacka för det förra svaret, och jag tackar nu för båda två. Jag hoppas han accepterar det.

Fallet Vikmanshyttan är någonting av "förstfödslobarnet" i den rad av problemfall i näringslivet som industriministern har varit med om att behandla och där han har lovat – i enlighet med den doktrin vi diskuterade för en stund sedan – att problemen skulle lösas. Ersättningsindustri skulle skaffas fram och nya jobb skapas. Fallet Vikmanshyttan blev därmed också premiären för doktrinen om företagets ansvar för sysselsättningen.

I detta fall lades ansvaret på Stora Kopparsbergs Bergslags AB. Företaget har nu haft åtta månader på sig att fylla det ansvaret. Här kan man verkligen säga att man inte nådde ända fram. I själva verket nådde man inte mer än halvvägs.

I Vikmanshyttan är man djupt besviken, herr Åsling, både på Stora Kopparberg och på Åslingdoktrinen. Nu väntar man på besked om när frågorna skall vara lösta enligt de utfästelser som har lämnats. I sitt svar meddelar nu herr Åsling att arbetena skall fortsätta, men under

*Om alternativ
sysselsättning i
Vikmanshyttan*

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om alternativ
sysselsättning i
Vikmanshyttan*

något oklara förhållanden. Det är tydligen arbetsmarknadsmyndigheterna som skall hålla efter Stora Kopparberg, men inte grundat på något speciellt mandat från regeringen, bara utifrån det allmänna ansvaret för sysselsättningen i Kopparbergs län.

Men fortfarande vägrar herr Åsling, helt stilenligt, att själv ingripa i handlingen. Han säger att han utgår från att företagen skall fortsätta sina ansträngningar till dess att 400 nya jobb har skapats. Detta utlöser några frågor.

Den första frågan är: Vilken grund har herr Åsling för sin tro att det skall lyckas? Jag har kunnat följa det här arbetet på ganska nära håll. Jag vet vilka svårigheter det har varit för Stora Kopparberg att nå resultat. Bl. a. är det ju så att större delen av de 230 arbetstillfällena har tillkommit genom att skrapa ihop jobb från olika delar av Dalarna, ifrån småföretag och underleverantörer till Stora Kopparberg, vilka jobb sedan koncentrerats till Vikmanshyttan. Men vi har också fått klart för oss att det har varit utomordentligt svårt att gå vidare.

Den andra frågan är: Hur länge skall detta pågå? Är det inte nu dags att ge Stora Kopparberg en bestämd tidsgräns inom vilken företaget skall ha uppfyllt sitt ansvar och därmed herr Åsling också infriat sina åtaganden. Jag tror att befolkningen i Vikmanshyttan skulle sätta ett stort värde på att för en gångs skull få ett rejält besked från herr Åsling.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Ja, människorna där vill gärna ha rejäla besked, och de har också bett herr Feldt om att få rejäla besked men i stort sett bara fått löftet om Stålverk 80. Detta har skapat en underlig stämning i dessa bygder, och herr Feldt har nog här en sak som herr Feldt bör ta itu med i sin informationsverksamhet.

Herr Feldt har rätt i att fallet Vikmanshyttan var premiären för vad som sedan har döpts om till denna speciella doktrin. Det kan vara en intressant illustration till den gamla resp. den nya regeringens olika attityder. Så fort vi fick dessa informationer ställde vi omgående krav på företaget att skaffa fram alternativ sysselsättning åt personalen – vi förelade bolaget detta. Också den gamla regeringen hade i föl somras blivit informerad om nedläggningen vid Vikmanshyttan, men den hade tydligen inte ställt några krav på företaget inför den aviserade nedläggningen, utan det hela fick under några dyrbara månader löpa som tidigare utan att regeringen grep in med konkreta åtgärder. Det var först sedan den nya regeringen trätt till som Stora Kopparberg fick sig förelagda dessa bestämda krav. Vad gjorde ni under sommaren 1976 i den gamla regeringen, eftersom ni kunde så nonchalant handskas med den information som ni uppenbarligen hade fått utan att inskrida med några konkreta åtgärder i fallet Vikmanshyttan? Detta tror jag är någonting som folket i Vikmanshyttan gärna skulle vilja veta i dag.

Herr FELDT (s):

Herr talman! Det var ett ganska fantastiskt inlägg, och jag måste svara på det även om klockan är mycket.

Vad har för det första befolkningen i Vikmanshyttan att fråga sig i dag? Hur pass intressant är det för människorna där att få veta vad som hände sommaren 1976? Det är möjligt att de skall utkräva ett ansvar från den socialdemokratiska regeringen, som avgick i oktober i fjol, men det må ju vara en sak mellan befolkningen i Vikmanshyttan å ena sidan och mig och andra socialdemokrater å den andra.

Och vad i all sin dar har för det andra Stålverk 80 att göra med sysselsättningen i Vikmanshyttan? Det har ju ingenting alls med den frågan att göra!

Om herr Åsling skall föra en vettig debatt om den här saken måste väl ändå svaret på frågan om hur länge Stora Kopparberg skall få hålla på så där vara intressant. Vilken grund har herr Åsling för sin tro på att företaget skall lyckas med sysselsättningen? När kan man räkna med att arbetet med att skaffa ersättningsindustrier är genomfört? Herr Åsling bör sätta en tidsgräns och säga: Fram till den och den tiden får Stora Kopparberg arbeta med detta, men sedan måste det vara färdigt; då skall de 400 nya jobben finnas!

Är det inte sådant som herr Åsling borde syssla med i stället för detta gnat om vad som hände under sommaren 1976? Den frågan har vi utrett i tidigare debatter, och det står nu alldeles klart vad den socialdemokratiska regeringen sade och inte sade till företrädarna för Stora Kopparberg. Men herr Åsling vet däremot ingenting om hur vi skulle ha arbetat med den frågan, om vi hade suttit kvar efter den 19 september och om det då hade blivit en reell fråga att ta hand om.

Men säg då hellre att herr Åsling inte har några besked att ge! De här slingerbultarna förstör bara diskussionen.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag har i mitt svar redovisat det faktiska utfallet av arbetet i arbetsgruppen, som dessutom lämnat sin slutrapport. Med hänsyn till de kompetensregler som gäller är det nu länsarbetsnämnden som har det direkta ansvaret. Pressen från regeringens sida på Stora Kopparberg har inte minskat, utan den finns tvärtom kvar till dess att bolaget har uppfyllt sitt åtagande. Detta trodde jag herr Feldt hade fått klart för sig genom det svar som jag givit honom tidigare.

Det intressanta är att detta är en illustration till den debatt vi förde nyss – det är ju samma attityd hos den gamla regeringen i den här frågan, eftersom den regeringen i fjol lät dyrbara månader gå utan att ingripa med konkreta åtgärder. Den omständigheten att fallet inte var offentligt behöver inte avhålla en regering från att vidta åtgärder som kan förebygga kommande problem. Det är ett dåligt försvar, herr Feldt, att hänvisa till att det inte var offentligt. Det är ändå uppenbart att den gamla regeringen var informerad men inte vidtog några åtgärder.

Torsdagen den
2 juni 1977

*Om alternativ
sysselsättning i
Vikmanshyttan*

Herr FELDT (s):

Herr talman! Jag vet inte vad herr Åsling talar om. Jag har över huvud taget inte hänvisat till graden av sekretess eller offentlighet i den här frågan.

Jag vill ge herr Åsling ett uppslag, nämligen att sätta Stora Kopparberg under den press han talar om. Ange en tidsgräns. Säg att fram till den dagen får ni arbeta men sedan måste det vara klart. Det är ett par tusen människor som går och väntar på besked och som inte vet hur deras framtid kommer att bli. Ju fler månader som går och när månaderna läggs till år, kommer det hela naturligtvis att sluta med att folk börjar lämna Vikmanshyttan, att orten dör av sig själv därför att man inte får några besked om framtiden. Men det kanske är avsikten.

Herr Åsling skall vara försiktig med att tala om det förflutna. Herr Åsling tillhörde det parti som plågade oss andra med ständiga klagovisor över att jobben försvann, över att de små orterna inte klarade sig, och som ställde ut enorma löften om alla orter som skulle överleva, om att ingen skulle behöva flytta osv. Så ta det försiktigt med att gräva i det förflutna. Det finns många maskar under de stenar som man kan välta på.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag förstår att herr Feldt känner sig generad av det förflutna.

Jag vill till sist upprepa vad jag sagt i mitt svar. De åtgärder som Stora Kopparberg genomfört hittills har givit 230 arbetstillfällen. I projekt som är nära sitt realiserande har man 60 arbetstillfällen, och man har ytterligare 100 i projekt vilka man anser sig ha skäl förmoda kan komma att realiseras. Till dess Stora Kopparberg har fyllt sitt åtagande ligger vårt krav på företaget kvar. Men vi måste väl erkänna att här har hänt saker och ting, att man verkligen har arbetat positivt. Det erkännandet måste man kunna ge ett företag när man också kan ställa krav. Man måste kunna acceptera en redovisning som visar att här har positiva saker hänt.

Herr FELDT (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt förlänga den här debatten men herr Åsling har förespeglat oss att det har gått så bra hittills och det är grunden till att det kommer att gå bra även i fortsättningen, dvs. de 400 jobben kommer fram utan att herr Åsling behöver göra någonting.

Av dessa 230 jobb var 147 sådana som man skrapade ihop från andra delar av Dalom. Det var inga nya jobb. Tre arbetsplatser flyttas över från Storvik till Vikmanshyttan. Sedan finns ett företag som kallas British Steel, och det är faktiskt ett nytt projekt. Det är 20 man som kommer att vara sysselsatta till någon gång mellan 1978 och 1979. Sedan är det kallvalsverket från Fagersta.

Men sedan finns det ingenting. Det finns dock ett projekt som heter

Isolerglas, som möjligen någon gång vid utgången av 1979 skulle kunna ge jobb åt 60 personer. Det är det herr Åsling talade om. Det finns inget beslut på detta, man vet inte om det kommer att inträffa, men framför allt vet man att det kommer att ta åtminstone två år räknat från dagsläget innan jobben är klara. Det har inte varit så enkelt och det har inte gått så lätt. De som varit med i det här jobbet är besvikna och tycker att de löften som ställts ut inte har infriats. Den besvikelsen vill alltså herr Åsling låta dem fortsätta att leva med.

Överläggningen var härmed slutad.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att besvarandet av på föredragningslistan återstående frågor skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

§ 22 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle näringsutskottets betänkande nr 53 och trafikutskottets betänkande nr 26 i nu angiven ordning uppföras närmast efter skatteutskottets betänkande nr 53 samt jordbruksutskottets betänkande nr 35 sättas sist bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 23.59.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert